

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Veera Niskanen

Teräviä tarinoita tyttöydestä

Tyttöyden representointi multimodaalisen taiteen keinoin sosiaalisessa mediassa

Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö
Digitaalisen median pro gradu -tutkielma
Viestinnän monialainen maisteriohjelma

Vaasa 2024

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Veera Niskanen		
Tutkielman nimi:	Teräviä tarinoita tyttöydestä : Tyttöyden representointi multimodaalisen taiteen keinoin sosiaalisessa mediassa		
Tutkinto:	Filosofian maisteri		
Oppiaine:	Viestinnän monialainen maisteriohjelma Digitaalinen media		
Työn ohjaaja:	Virpi Salojärvi		
Valmistumisvuosi:	2024	Sivumäärä:	70

TIIVISTELMÄ:

Sosiaalisen median ilmiöt voivat herätellä tärkeää keskustelua ja saada aikaan merkittävää yhteiskunnallista muutosta. Myös feministinen vaikuttaminen näkyy sosiaalisessa mediassa – esimerkiksi taiteen muodossa. Media toistaa sukupuolen esityksiä ja ylläpitää niitä. Tämä ei kuitenkaan estä esitettyjen kuvausten haastamista, rikkomista tai uudelleen muovaamista. Jokaisella tulisi olla oikeus määritellä naiseutensa ja tyttöytensä itse ja esittää itseään myös mediasta tai valtavirrasta poikkeavalla tavalla.

Tutkielmassa käsittelen sosiaalisessa mediassa esiintyviä tyttöyden representaatioita ja niiden muodostumista. Multimodaalisena alustana Instagram tarjoaa hedelmällisen pohjan representaatioiden ja sosiaalisessa mediassa julkaistun taiteen tarkastelemiselle. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten sosiaalisessa mediassa julkaistulla aktivistisella taiteella rakennetaan tyttöyden kuvastoja. Laajempaa ilmiötä tarkastelen @tympeattytot-Instagram-tilin kautta. Aineisto koostuu tilin julkaisuista aikavälillä 2022–2023. Tarkastelussa on 28 julkaisua, jotka on julkaistu edellä mainitulla aikavälillä. Analyysissä tarkastelen sekä julkaisujen kuvia että kuvatekstejä.

Tutkimusmenetelmänä yhdistyvät feministinen representaatioanalyysi ja multimodaalinen analyysi sekä laadullisen sisällönanalyysin menetelmät. Teoreettinen tausta rakentuu sukupuolen tutkimuksen teorioista, feministisestä mediatutkimuksesta sekä sosiaalisen median tarkastelusta.

Ymmärrän representaation Hallia mukaillen merkityksenä, joka heijastuu kielen kautta muille. Tarkastelen julkaisuissa siis erilaisia kielen kautta muodostuvia merkityksiä. Kieli on sekä tekstuaalista että visuaalista. Representaatio on kerroksellinen kokonaisuus, johon vaikuttavat aiemmat kuvastot, historia sekä tarkastelijan omat lähtökohdat. Analyysissä aineistossa nousi esiin neljä toistuvaa tytöstä muodostuvaa kuvaa: herkkä tyttö, kapinoiva tyttö, kriittinen tyttö ja seksuaalinen tyttö. Tarkastelin muodostunutta kuvastoa tarkemmin aineistoesimerkkien kautta. Kuvan ja tekstin yhteyttä sekä yleisöön muodostuvaa yhteyttä lähestyin multimodaalisen analyysin keinoin.

Tutkimuksessa selvisi, että tyttöyttä rakennetaan etenkin moniulotteisuudella. Käytetty media, sarjakuva, on multimodaalinen, jonka toimivuus nojautuu nimenomaan eri visuaalisten ja tekstuaalisten elementtien yhdistelyyn. Aineistossa esitetty tyttöyden kuvasto on moninainen. Tytöt ovat erivärisiä, erikokoisia, teräväsanaisia, hiljaisia, herkkiä ja tymeitä. Multimodaalinen taide tarjoaa vaihtoehtoisia ja uudenlaisia näkökulmia siihen, millaista on olla tyttö.

AVAINSANAT: sosiaalinen media, Instagram, multimodaalisuus, feminismi, representaatio, aktivismi

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Tavoite	6
1.2	Aineisto	8
1.3	Menetelmä	10
2	Feministinen katsaus mediaan	12
2.1	Feminismin ja naisliikkeen historiaa	12
2.2	Feministinen mediatutkimus	15
2.3	Feministinen aktivismi	17
2.4	Aktivismi sosiaalisessa mediassa	18
2.5	Feministinen taide sarjakuvien sivuilla ja sosiaalisessa mediassa	21
3	Tyttöyden kuvastot multimodaalisessa ympäristössä	24
3.1	Tyttötutkimus osana feminististä tutkimuskenttää	24
3.2	Representaatiot mediateksteissä ja taiteessa	26
3.3	Multimodaaliset tekstit	30
4	Tympeät tytöt rakentamassa tyttöyden kuvastoja	32
4.1	Tyttöyden representaatiot Tympeät tytöt -Instagram-tilin julkaisuissa	33
4.1.1	Herkkä tyttö	33
4.1.2	Kapinoiva tyttö	37
4.1.3	Kriittinen tyttö	40
4.1.4	Seksuaalinen tyttö	43
4.2	Multimodaalisuus representaatioita rakentamassa	48
4.2.1	Kuvan ja tekstin vuoropuhelu	48
4.2.2	Yhteys yleisöön sosiaalisessa mediassa	52
4.3	Yhteenveto	55
5	Päätäntö	58
	Lähteet	61
	Liitteet	70
	Liite 1. Näyte havaintotaulukosta	70

Kuvat

Kuva 1.	Itkemisen ja herkkyyden ristiriitoja käsittelevä julkaisu.	34
Kuva 2.	Tunteiden näyttämistä käsittelevä julkaisu.	36
Kuva 3.	Urheilun epätasa-arvoon kantaa ottava julkaisu.	38
Kuva 4.	Naisten asemaa taidealalla käsittelevä julkaisu.	40
Kuva 5.	Rasismia ja syrjintää käsittelevä julkaisu.	41
Kuva 6.	Tyttöyttä ja taloutta käsittelevä julkaisu.	42
Kuva 7.	Seksuaalista halua ja siihen liittyvää häpeää käsittelevä julkaisu.	44
Kuva 8.	Normatiivista läheisyyden kuvastoa haastava julkaisu.	46
Kuva 9.	Seksuaalisuuden kapeita kuvastoja käsittelevä julkaisu.	47
Kuva 10.	Äidinkieltä eri moodien avulla käsittelevä julkaisu.	49
Kuva 11.	Piilotettuja äitejä eri moodien avulla käsittelevä julkaisu.	51
Kuva 12.	Sairaslomia käsittelevä julkaisu, joka kannustaa yleisöä kommentoimaan.	53
Kuva 13.	Työvoimapulaa käsittelevä julkaisu, joka korostaa jaettuja kokemuksia.	54

1 Johdanto

Tytöt luovat olemassaolollaan tilaa ja ottavat sitä. Omalta osaltaan tyttöyden muodostumiseen vaikuttavat sukupuolen esitykset, joita media toistaa ja ylläpitää. Tämä ei kuitenkaan estä esitettyjen kuvausten haastamista, rikkomista tai uudelleen muovaamista. Jokaisella pitäisi olla oikeus määritellä naiseutensa ja tyttöytensä itse ja esittää itseään myös mediasta tai valtavirrasta poikkeavalla tavalla (Puustinen ja muut, 2006, s. 20–22). Representaatiolla tarkoitetaan tätä esittämistä, joka tapahtuu maailman sanallistamisen ja merkityksellistämisen kautta (Hall, 1997b, s. 15).

Feministinen vaikuttaminen näkyy sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisen median ilmiöt voivat herätellä tärkeää keskustelua ja saada aikaan merkittävää yhteiskunnallista muutosta. Aktivismi onkin voimakkaasti läsnä digitaalisilla alustoilla (Scalmer, 2018, s. 38). Esimerkiksi ihmisoikeuksien eteen töitä tekevät liikkeet, kuten Black Lives Matter, #metoo sekä Pride ovat nousseet entistä näkyvämmäksi nimenomaan sosiaalisen median kautta. Uutta aaltoa sosiaalisen median vaikuttamisessa ilmentävät erilaiset taiteelle omistetut tilit – digitaaliset taidegalleriat (MacDowall & Budge, 2022, s. 4). Tilit ovat yleisiä etenkin Instagramissa, joka painottuu visuaaliseen sisältöön.

Instagram on mediayhtiö Metan omistama sosiaalisen median palvelu, jonka toiminta perustuu kuvien ja videoiden jakamiseen (MacDowall & Budge, 2022, s. 2). Palvelun käyttäjät voivat jakaa julkaisuja, joiden yhteyteen on mahdollista kirjoittaa kuvatekstejä tai lisätä esimerkiksi musiikkia. Alusta on multimodaalinen eli se yhdistelee eri viestinnän elementtejä (Lehti & Eronen-Valli, 2018, s. 161). Vuonna 2010 avattu sovellus on yksi tämän hetken suosituimmista sosiaalisen median palveluista (MacDowall & Budge, 2022, s. 2). Maaliskuussa 2024 Instagramia käytti kuukausittain maailmanlaajuisesti yli kaksi miljardia aktiivista käyttäjää, joista suurin osa oli 18–24-vuotiaita. Miehiä käyttäjistä oli 50,3 % ja naisia 49,7 % (Dean, 2024). Helmikuussa 2024 suomalaisia viikoittaisia käyttäjiä oli 2,4 miljoonaa, joista 60 % oli naisia. Nuorista aikuisista eli 18–24-vuotiaista 73 % käytti Instagramia säännöllisesti (Pönkä, 2024).

Taiteilija Riina Tanskasen ylläpitämä @tympeattytot-tili on yksi Suomen suosituimmista ja seuratuimmista taidetileistä Instagramissa. Tammikuussa 2024 tilillä on yli 60 tuhatta seuraajaa (@tympeattytot, 2024). Tili koostuu värikkäistä sarjakuvapiirroksista, joiden kuvissa seikkailevat nimensä mukaisesti yhteiskunnan rakenteisiin tympääntyneet tytöt.

1.1 Tavoite

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten sosiaaliseen mediaan julkaistulla aktivistisella taiteella rakennetaan tyttöyden kuvastoja.

Tutkimusta ohjaa seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Millaisia tyttöyden representaatioita esitetään sosiaaliseen mediaan julkaistussa taiteessa?
2. Miten multimodaalisuus näkyy tyttöyden representaatioiden muodostumisessa?

Tyttöyttä ja sosiaalisen median alustoilla tapahtuvaa yhteisön rakentumista on tutkittu esimerkiksi populaarikulttuurin näkökulmasta. Populaarikulttuurista tuttuja ilmiöitä ja jaettuja kokemuksia on tarkasteltu osana tyttöyden diskurssia; esimerkiksi miten fanittaminen ja tyttöys linkittyvät toisiinsa (Kearney, 2011, s. 1–3). Aikaisemmissa tutkimuksissa on pureuduttu myös taiteen ja aktivismin liitoskohtiin ja siihen, kuinka taidetta voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä (Duncombe & Lambert, 2018, s. 60). Nämä tutkimukset jättävät kuitenkin vähemmälle huomiolle aktivismin, sosiaaliseen mediaan julkaistun taiteen, tyttöyden representaatioiden ja multimodaalisuuden väliset yhteydet. Etenkin suomenkielisellä tutkimuskentällä aiheeseen ei olla juuri syvennytty. Tutkimukseni tavoitteena on täyttää tätä tutkimusaukkoa.

Kuten Duncombe ja Lambert (2018, s. 59) osoittavat, taide voi liikuttaa yleisöjä. Taide sosiaalisessa mediassa voi toimia uudenlaisena alustana yhteiskunnalliselle muutokselle ja representaatioiden rakentumiselle. Tutkimuskysymyksilläni syvennän ymmärrystä siitä, miten sosiaalisen median alustalla pystytään luomaan käsityksiä ja kuvastoja eri

aiheista – omassa tutkielmassani nimenomaan tyttöydestä. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kautta lähestyn tällä hetkellä sosiaalisessa mediassa esiintyviä tyttöyden kuvastoja, jotka näyttäytyvät aktivistisessä taiteessa. Huomioin representaatioiden tarkastelussa yhteiskunnallisen kontekstin, sekä sen, mikä rooli esimerkiksi Instagramilla alustana on. Sovellus on suosittu nuorten naisten keskuudessa, mikä tekee tyttöyden kuvastojen tarkastelusta entistä mielenkiintoisempaa ja tärkeämpää (Dean, 2024).

Monipuolisena ja multimodaalisena alustana Instagram tarjoaa hedelmällisen pohjan representaatioiden ja sosiaalisessa mediassa julkaistun taiteen tarkastelemiselle. Representaatio tarkoittaa ilmiön uudelleen esittämistä. Hall (1997a, s. 15) on määritellyt representaation maailman sanallistamiseksi ja merkityksellistämiseksi kielen avulla. Se on kokonaisuus, jossa esimerkiksi tiettyihin ihmisiin tai kulttuureihin liitetään tiettyjä merkityksiä tai ajatusmalleja, ja johon historia sekä yhteiskunnalliset ulottuvuudet vaikuttavat (Paasonen, 2010, s. 41). Representaatiot jatkavat toistensa uusintamista ja tuottamista, mikä ilmenee esimerkiksi mediakentällä. Eri mediat luovat tietynlaisia mielikuvia ja ylläpitävät niitä (Paasonen, 2010, s. 41). Toisin sanoen, medioilla on tällöin myös mahdollisuus ja valta luoda mielikuvia uudelleen.

Kuten Mendes (2015, s. 31) osoittaa, median kuvastot etenkin sukupuoleen liittyen ovat olleet pitkään myös feministien ja aktivistien kiinnostuksen kohteina. Representaatiot voivat olla multimodaalisia, jolloin ne rakentuvat sekä kirjallisten että kuvallisten keinojen avulla. Multimodaalisuus tarjoaa puhujalle erilaisia keinoja olla yhteydessä muihin (Lehti & Eronen-Valli, 2018, s. 161). Sosiaalisen median alustat ovat moniulotteisia, mikä heijastuu lainalaisuuksineen myös niiden kautta muodostuviin kuvastoihin. Tätä teemaa lähestyn etenkin toisen tutkimuskysymyksen avulla.

Fuchsin (2014, s. 52) mukaan osallistavuus tarjoaa yleisölle, seuraajille ja muille kuin sosiaalisen median tilin ylläpitäjälle mahdollisuuden jakaa omia kokemuksiaan, julkaisuja ja tehdä niistä omia versioita. Seuraajia voidaan myös kutsua kommentoimaan tai

osallistumaan. Tämä ei välttämättä toteudu sanallisesti, vaan kannustajana voi toimia esimerkiksi samaistuttava sisältö (Fuchs, 2014, s. 54). Taiteen avulla objektiivisia ilmiöitä voidaan muuttaa subjektiivisiin muotoihin, joita kunkin yksilön on mahdollista tuntea ja kokea. Taiteella voidaan sanallistaa asioita ilman varsinaista sanojen käyttöä (Duncombe & Lambert, 2018, s. 58–59). Tämä voi yhtäältä madaltaa kynnystä osallistua keskusteluun, sekä toisaalta lisätä samaistumisen tunnetta.

1.2 Aineisto

Tutkielmani aineistona toimii @tympeattytot-Instagram-tilin julkaisut (@tympeattytot, 2024). Julkaisut ovat värikkäitä sarjakuvapiirroksia, jotka käsittelevät muun muassa seksuaalisen väkivallan, patriarkaatin, tyttöyden ja suoritusyhteiskunnan teemoja (Kanerva, 2021). Teoksissa esiintyy eri näköisiä ja erilaisista taustoista tulevia hahmoja. Julkaisujen kuvatestit koostuvat pitkistä esseemäisistä pohdinnoista, jotka on lähteistetty. Tekstit liittyvät itse kuvan teemaan. Kuvaa ja tekstiä voidaan tarkastella erillisinä elementteinä, mutta niiden viesti ei välttämättä aukea yleisölle ilman koko kontekstin samanaikaista tulkintaa. Tutkimuksessani analyysiyksikköinä toimivat kokonaiset julkaisut, joista tarkastelen sekä kuvaa että kuvatekstiä.

Taiteilija ja sarjakuvapiirtäjä Riina Tanskanen huhtikuussa 2020 aloittaman taideprojektin tavoitteena on taiteilijan omin sanoin tarjota tyttömäistä yhteiskuntakritiikkiä ja näkökulmia siihen, mitä tyttöys on 2020-luvulla (Kanerva, 2021). Iltalehden (Liikkanen, 2022) haastattelussa Tanskanen kuvailee tiliä ”kaikille avoimeksi taidegalleriaksi”, joka ”kertoo jaetuista kokemuksista, ei minusta”. Keskustelu tilin julkaisujen kommentteissa on aktiivista, ja ihmiset jakavat avoimesti omia kokemuksiaan tarjoten myös muille seuraajille samaistumispintaa. Media on ollut pitkään kiinnostuksenkohde feministeille, aktivisteille sekä taiteilijoille. Median eri muodot voivat toimia alustana oman sukupuolikokemuksen, yhteisön tai arvojen rakentamiselle (Kearney, 2011, s. 1–3). Tämä ilmenee myös @tympeattytot-tilin julkaisuissa. Vuonna 2022 taiteilija Riina Tanskanen voitti tiedonjulkistamisen valtionpalkinnon nuorimpana naisena koskaan

merkittävästä työstään tyttöjen kokemusmaailman esiin tuomisessa (Hankaniemi, 2022). Seuraavana vuonna Tanskanen sai kutsun tasavallan presidentin itsenäisyyspäivän vastaanotolle (Palkoaho, 2023). Voidaan puhua yhteiskunnallisesti merkittävästä ilmiöstä, jonka mittasuhteet kasvavat.

Tutkielman ajankohtaisuuden takia haluan tarkastella tuoreimpia @tympeattytot-tilin julkaisuja. Aineisto koostuu aikavälin 2022–2023 julkaisuista. Näitä julkaisuja on 30 kappaletta. Julkaisuista kaksi on taidenäyttelyn julisteita, jotka kertovat tulevien näyttelyiden aikatauluista ja esimerkiksi tapahtumapaikoista. Nämä eivät edusta tilin tyypillistä, taiteellista sisältöä, joten rajaan ne aineistoni ulkopuolelle. Täten tarkastelen 28 julkaisua, jotka on julkaistu edellä mainitulla aikavälillä. Julkaisuja tilillä on yhteensä 173 (30.1.2024). Aineiston ajankohtaisuuden ja tutkimuksen tuoreuden takia aineiston valinta ja rajaaminen on perusteltua.

Kerään aineiston Instagramista omalla Instagram-tililläni. @tympeattytot-tili on julkinen, joten sen julkaisuihin pääsee käsiksi kuka tahansa Instagram-tilin omistaja. Aineisto on saatavilla myös suoran verkko-osoitteen kautta, mikäli tiliä ei ole. Sosiaaliseen mediaan julkaistun aineiston tarkasteluun liittyy aina riskitekijöitä. Instagram-tili voidaan muuttaa koska tahansa tilin ylläpitäjän toimesta yksityiseksi, jolloin ainoastaan tilin seuraajat pääsevät tarkastelemaan julkaisuja. Ylläpitäjä voi rajoittaa esimerkiksi kommentointimahdollisuutta tai muokata julkaisujen kuvatekstejä. Julkaisuja voidaan myös piilottaa, arkistoida tai poistaa kokonaan (Venturini ja muut, 2018, s. 4210–4211). Tämä tulee ottaa huomioon aineistoa kerätessä sekä analysoidessa. Tallennan aineistoon kuuluvat julkaisut itselleni näyttökaappauksin. Aineiston käsittelyyn liittyy myös eettisiä kysymyksiä. Kun lisään kuvia tutkielmaani, varmistan, että ylimääräiset käyttäjänimet ja mahdolliset kommentit rajautuvat kuvakaappausten ulkopuolelle. Koska analysoimani julkaisut ovat taidesisältöjä, koskettavat niitä myös tekijänoikeudelliset kysymykset, joita haluan kunnioittaa. Olen varmistanut tilin ylläpitäjältä eli taiteilijalta itseltään luvan kuvien käyttämiseksi työssäni.

1.3 Menetelmä

Oman tutkimusongelmani huomioon ottaen hyödynnän aineistoni tarkastelussa multimodaalista representaatioanalyysiä. Koska julkaisuissa käsitellyt teemat linkittyvät vahvasti feministisiin kysymyksiin, voidaan analyysiä kutsua myös feministiseksi representaatioanalyysiksi. Lähestyn ainestoa kokonaisina julkaisuina. Analysoin ja taulukoin julkaisuista tyttöyteen liitettyjä merkkejä. Nämä puolestaan rakentavat merkityksiä, jotka luovat representaatioita. Representaatiot rakentuvat Hallin (1997a, s. 1–5) mukaan kielen kautta. Kieli voi olla sekä tekstuaalista, visuaalista tai esimerkiksi audiitiivista eli ääneen painottuvaa. Representaatiot eivät muodostu tyhjiössä, vaan niiden syntymiseen vaikuttavat esimerkiksi historia, tarkastelijan omat kokemukset sekä aiemmat kuvastot (Hall, 1997b, s. 18).

Tarkastelemani julkaisut on julkaistu multimodaalisessa muodossa sosiaaliseen mediaan. Aineisto koostuu sekä visuaalisista että tekstuaalisista elementeistä, joita kutsutaan moodeiksi. Tutkimusongelmaa ja -aineistoa tarkastelen kummankin elementin kautta. Multimodaalisissa sisällöissä representaatioita luovat merkitykset näyttäytyvät sekä kirjallisissa että visuaalisissa elementeissä. Otan tämän huomioon oman aineistoni analyysissä.

Koska julkaisut ovat multimodaalisia, voidaan puhua myös aineiston multimodaalisesta analyysistä. Tällöin eri moodeja tarkastellaan ikään kuin päällekkäin. Kuten Eyman (2015, s. 93) toteaa, voi multimodaalisuuden aiheuttama elementtien limittäisyys vaikeuttaa tekstin tulkintaa. Tällöin on oleellista tarkastella tekstiä sen itsensä kautta; mistä osasista julkaisut koostuvat ja mitä ne merkitsevät. Eyman (2015, s. 94) nimittää tätä lähestymistapaa aineiston lähiluvuksi. Julkaisuista analysoidaan niin sanottuja perusmerkityksiä ja syvempiä merkityksiä. Myös kontekstin huomioiminen on erityisen tärkeää. Sosiaalisen median julkaisuissa voidaan tarkastella esimerkiksi alustaa tai vallitsevaa keskustelukulttuuria.

Omassa tutkielmassani yhdistelen eri analyysimenetelmiä. Tarkastelen aineistoa multimodaalisten moodien, kuvan ja tekstin, kautta syventyen niiden muodostamiin representaatioihin tyytöydestä. Millaista tyytöyden kuvastoa käytetyt sanat, kirjoitetut tekstit ja kuvat luovat? Etenkin digitaalisia aineistoja tarkastellessa eri tutkimusmenetelmät sekoittuvat usein. Omassa tutkielmassani menetelmää tai eri menetelmien muodostamaa kokonaisuutta voidaan kuvata myös laadulliseksi sisällönanalyysiksi. Etenkin feministisen mediatutkimuksen kentällä sisällönanalyysi on paljon käytetty menetelmä, joka soveltuu etenkin suurien datamäärien käsittelyyn (Mendes, 2015, s. 46). Laadullinen sisällönanalyysi tarkoittaa analyysitapaa, joka painottuu siihen, mistä aineisto kertoo – mitä julkaisuissa esiintyy ja mitä teemoja käsitellään (Kallinen & Kinnunen, 2023).

2 Feministinen katsaus mediaan

Naisliikkeen historia on pitkä ja se ulottuu jopa aikaan ennen ajanlaskua (Molyneux ja muut, 2021, s. 3). Feministinen työ ja työvälaineet heijastavat aikansa kuvaa. Internetin ja sosiaalisen median alkuaikoina, 1990- ja 2000-luvuilla syntyneet Z-sukupolven edustajat hyödyntävät aktivistisessa työssään tänä päivänä etenkin digitaalista ja sosiaalista mediaa (Molyneux ja muut, 2021, s. 10–11). Tästä huolimatta historian tapahtumat ja vähemmistöryhmien ihmisoikeuksien eteen tekemät ponnistelut tulee tunnustaa. Nykypäivän feminismi on kriittistä ja moniulotteista. Afroamerikkalaisten feministien työ ja postkolonialistiset näkökulmat huomioidaan (Mendes, 2015, s. 24–25). Tarkastelen omassa tutkielmassani feminismiä valkoisen eurooppalaisen tutkijan silmin. Tiedostan tutkimuksen rajallisen maantieteellisen ulottuvuuden, oman asemani ja etuoikeuteni feministisen tutkimuksen kentällä. Arvioin ja tarkastelen lähteitä sekä teorioita kriittisesti.

Tässä luvussa tarkastelen feminismin ja naisliikkeen historiaa ja rakentumista. Esittelen perinteisesti esitetyn aaltomallin, mutta tarjoan sille myös vaihtoehdoisen lähestymistavan. Seuraavaksi syvennyn feministisen aktivismin luonteeseen ja sille tyypillisiin piirteisiin. Esittelen feministisen mediatutkimuksen historiaa ja kerron sosiaalisen median aktivismista ja sen mahdollisuuksista. Luvun lopussa syvennyn feministiseen taiteeseen. Nostan esiin sarjakuvataiteen merkityksen feministisessä vaikuttamistyössä ja pohdin sosiaalisen median merkitystä taiteen julkaisualustana.

2.1 Feminismin ja naisliikkeen historiaa

Globaalilla tasolla feministinen liike juontaa juurensa 1800-luvulle, jolloin naiset alkoivat tarkastella elämäänsä ja oikeuksiaan kriittisesti. Yhtenä feminismin alkusysäyksenä pidetään New Yorkissa 1848 järjestettyä Seneca Fallsin konferenssia, joka oli ensimmäinen naisten oikeuksiin keskittynyt konferenssi (Browne, 2014, s. 15–16). Turhautuminen epäoikeudenmukaisuuksiin oli voimakasta, joka sai aikaan liikehdintää eri yhteiskuntaluokissa (Juvonen, 2010, s. 258).

Feminismin kehittymistä on perinteisesti kuvattu aaltomaisen liikkeen kautta. Tietyt ilmiöt ja piirteet näyttäytyvät eri ajanjaksoille tyypillisinä. Ensimmäisenä aaltona pidetään 1850-luvulta 1900-luvun alkuun kestänyttä ajanjaksoa, jonka aikana feministit tekivät töitä äänioikeuden, korkeakoulutuksen ja perheen sisäisen tasa-arvon eteen. Esimerkiksi vuonna 1920 naiset saivat Yhdysvalloissa perustuslain 19. lisäyksen myötä äänioikeuden (Browne, 2014, s. 15–16). Tämä oli pitkälti naisaktivistijärjestöjen toiminnan ansiota. Feministit olivat jo tällöin aktivisteja, jotka edustivat eri luokkayhteiskunnan tasoja ja etnisiä taustoja (Molyneux ja muut, 2021, s. 6–7). Vaikka liikehdintä olikin vielä pientä, oli seuraavan aallon synnylle muodostunut tasapainoinen pohja.

Etenkin 1960-luvulla käynnistynyt toinen aalto oli luonteeltaan radikaalimpi. Feministit halusivat poliittista muutosta, jota miehet eivät olleet saaneet aikaan. Sukupuoliväkivaltaan puututtiin ja feministiset kysymykset laajenivat esimerkiksi rauhan liikkeen ja antirasismien suuntaan (Molyneux ja muut, 2021, s. 6–7). Kansalaisoikeusliike ajoi voimakkaasti afroamerikkalaisten oikeuksia ja pyrki kitkemään rasismia sekä rotuerottelua (Browne, 2014, s. 15–16). Kolmas aalto sijoittuu 1990-luvulle ja 2000-luvun alkuun. Koska yhä nuoremmat ikäpolvet alkoivat ottaa osaa keskusteluun, tuli feminismin areenoista yhä julkisempia. Esimerkiksi toimittajat nostivat feministisiä ideologioita ja ajatuksia esiin kirjoituksissaan (Molyneux ja muut, 2021, s. 8)

1990-luvun loppua ja 2000-luvun alkua on kuvailtu myös postfeministisenä ajanjaksona. Tämän ajatuksen mukaan feministinen työ olisi saatettu maaliin ja esimerkiksi tasa-arvo sukupuolten välillä olisi saavutettu. Feministinen ajattelu ja työ yhteiskunnassa olisivat valmiita (Laukkanen & Mulari, 2011, s. 178). Koulukunnat ovat kuitenkin tunnistanee eron kolmannen aallon feminismin ja postfeminismin välillä. Kuten Mendes (2015, s. 24–25) toteaa, varsinaisen ”valmiin” feminismin sijaan, kyse on enemmänkin feministeistä, jotka operoivat postfeministisen ajatusmallin kontekstissa. Feministinen työ on jatkunut

vuosituhannen alun jälkeenkin, mikä heijastuu aktivistien toimintatapoihin ja toiminnan ydinkysymyksiin.

Neljännellä aallolla tarkoitetaan 2010-luvulta tähän päivään asti ulottuvaa liikehdintää, joka ymmärtää feminismin entistä enemmän intersektionaalisena. Intersektionaalisuudella viitataan feminismiin, joka koetaan monimuotoisena kokonaisuutena ja joka ottaa huomioon myös muun muassa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt sekä ilmastokysymykset (Kearney, 2011, s. 5). Tämän päivän feminismi huomioi entistä enemmän kulttuurisia kysymyksiä ja sosiaalisen median mahdollisuuksia. Harveyn (2020, s. 17) mukaan feminismin neljäs aalto kiteytyykin usein käytettyihin teknologioihin ja viestinnän muotoihin. Sosiaalisen median alustat mahdollistavat nopean kannan oton ja tiedon välittämisen, joka on maantieteellisistä rajoista riippumatonta. Teknologian kehittyminen ja digitalisaatio ovat edistäneet aktivismia suurin harppauksin (Molyneux ja muut, 2021, s. 14).

Kuten Mendes (2015, s. 24–25) toteaa, neljännen aallon feminismi ymmärtää feministisen työn osallistavana ja jatkuvana prosessina. Feminismi ei ole päättävä ilmiö. Aalto-termiä onkin kritisoitu, sillä se viittaa ristiriitaisesti aaltojen väliseen selkeään siirtymään, ikään kuin aalto jossain kohtaa alkaisi ja päättyisi (Molyneux ja muut, 2021, s. 1–3). Naisliikkeen ja feminismin ”aallottaminen” antaa vaikutelman siitä, että vain yhdenlaista liikehdintää voisi ilmetä kerrallaan (Browne, 2014, s. 1). Aalto-termi yhtäältä korostaa ja auttaa ymmärtämään esimerkiksi median roolia aktivismissa sen kehityksen kautta, mutta toisaalta feminismin yleisluonne on enemmän liukuvaa kuin aaltomaista (Harvey, 2020, s. 16).

Ristiriitaa aiheuttaa ajanjaksojen hahmottaminen eli se, miten tietyn ajanjakson päättymisen voidaan määritellä ja milloin seuraava voidaan nähdä alkavaksi. Feminismi kuvataan usein myös valkoisena ja eurosentrisenä ilmiönä (Molyneux ja muut, 2021, s. 3). Tämä asettaa eri lailla ilmenevät feminismin muodot eriarvoiseen asemaan keskenään. Feminismi eri puolilla maailmaa ei ole käynyt eikä tule käymään läpi

samanlaisia vaiheita, joita aaltomalli esimerkiksi länsimaiden ja Yhdysvaltojen kontekstissa esittää (Browne, 2014, s. 1). Vuori (2010, s. 316) nostaa esiin ehdotelman, että feminismiä kuvailtaisiinkin enemmänkin jatkuvana lainehdintana, joka suuntautuu ja liikkuu useisiin suuntiin. Tutkimuksessani syvennyn erityisesti niin sanotun neljännen aallon aikaan, mutta tarkastelen sitä Vuorta (2010) mukaillen lainehtivana ilmiönä.

2.2 Feministinen mediatutkimus

Feministinen mediatutkimus on alkanut varhain. Kun miehet olivat töissä, naisten oletettiin olevan suurimmaksi osin kotona. Heidät nähtiin kuluttajina, helppoina kohteina markkinoinnille (Puustinen ja muut, 2006, s. 15). Yhteiskunnallisten asemien muuttuessa myös feministinen liikehdintä sai uusia suuntia. Intersektionaalinen mediatutkimus lähti kehittymään Euroopassa ja Yhdysvalloissa 1970- ja 1980-luvuilla etenkin englantilaisen kriittisen kulttuuritutkimuksen inspiroimana (Molina-Guzmán & Cacho, 2014, s. 74–75). Tässä keskiössä olivat nimenomaan sukupuolen henkilökohtaisuus ja sen monimuotoisuus: sukupuoli ymmärretään myös sosiaalisesti rakentuneena sekä konstruktivisena ilmiönä. Sukupuoli on siis kulttuurinen määrittely ja kokemus (Puustinen ja muut, 2006, s. 19). Kuten Harvey (2020, s. 3–4) toteaa, voi jokainen itse sijoittaa ja määrittää oman sukupuolensa suhteessa muihin. Feministinen mediatutkimus pyrkii irtautumaan binäärisestä mies-nais-ajattelusta ja antamaan tilaa sukupuolen moninaisuudelle.

Feminismin toisen aallon tienoilla median ymmärtäminen alkoi muuttua. Vaikka ymmärrys sukupuolen moninaisuudesta olikin alkanut vähitellen laajentua, saivat binäärinen jako sukupuoliin ja median toistuvasti tarjoilemat kuvat aikaan vastarintaa valtavirtaa vastaan. Hierarkisia sukupuoliasetelmia haluttiin ravistella ottamalla esimerkiksi kantaa lehtikuviin, mainoksiin ja televisio-ohjelmatarjontaan (Puustinen ja muut, 2006, s. 26). Mediatutkimuksen makrotasolla feminististä näkökulmaa oli kuitenkin vaikea ottaa, sillä esimerkiksi poliittisiin ja talouteen pureutuviin keskusteluihin naiset eivät historian valossa olleet tervetulleita (Byerly, 2014, s. 106). Median valta ja

vastuu sukupuolikäsityksen rakentamisessa onkin valtava. Patriarkaatti ja heteronormatiivisuus olivat ja ovat edelleen vahvasti läsnä mediakuvastoissa. Patriarkaattilla tarkoitetaan miesten ylivaltaa ja naisia alistavia käytäntöjä (Puustinen ja muut, 2006, s. 16).

Kuten Milestone ja Meyer (2012, s. 1–3) toteavat, linkittyvät sukupuolen representaatiot väistämättä mediatutkimukseen. Erilaiset mediatuotteet, kuten lehdet ja elokuvat, rakentavat ja muokkaavat käsityksiä sukupuolesta ja sukupuoleen liittyvistä jaetuista kokemuksista. Median luomat erilaiset naiskuvat ovat jatkuvassa muutoksessa ja ne ovat kunkin henkilökohtaisesti koettavissa. Tämän vuoksi esimerkiksi ”täydellisen” tai ”todellisen” naisen kuvaaminen on mahdotonta. Jos ”oikea” nainen olisi esitettävissä, olisi taustalla oletus sen olemassaolosta. Puustisen ja muiden (2006, s. 30) mukaan feministinen mediatutkimus ymmärtääkin sukupuolen seuraavasti: viestintä luo sukupuolia, jotka luovat viestintää. Naisuus ja tyttöys ovat itsessään todella monimuotoisia (Kyrölä, 2006, s. 115–116). Oikeaoppista esitystapaa ei ole, mutta vallitsevia kuvastoja voidaan haastaa ja kyseenalaistaa sekä tarjota uusia representaatioita.

Feministinen mediatutkimus kattaa alleen koko mediakentän. Se limittyy myös muiden tutkimusalojen kanssa. Esimerkiksi elokuvatutkimus keskittyy vahvasti siihen, miten ja mitä kuvataan ja kenen äänellä puhutaan. Myös kulttuurintutkimus sekä taloustiede tiedostavat feministisen kritiikin tarpeen (Puustinen ja muut, 2006, s. 32–43). Aslaman (2006, s. 52) mukaan viihteellisissä mediatuotteissa ja taiteessa sukupuolistereotyyppien rikkominen on yleisempää, kuin esimerkiksi journalismin kentällä. Fiktio murtaa oletuksia helpommin. Toisaalta populaarikulttuurin kuvaama naisruumis on usein rakennettu toisten, useimmiten miesten katseille ja haluille (Kyrölä, 2006, s. 115–116). Ruumis-termiä käytän tässä yhteydessä feminististä tutkimusta mukaillen sekä elävästä että kuolleesta ruumiista. Ruumisihanteet rakentuvat pitkälti sen mukaan, millaista kuvastoa esitetään (Kyrölä, 2006, s. 107).

Feministiseen mediatutkimukseen liittyvät oleellisena osana myös erilaiset teknologiat. Kun uusia teknologioita kehitetään, tulee myös suhteita esimerkiksi sukupuoleen neuvotella uudestaan (Carstensen, 2014, s. 483–485). Media ja yhteiskunnalliset teemat kulkevat käsi kädessä. Sekä sukupuolentutkimus että feministinen mediatutkimus alleviivaavat sitä, kuinka mediaa ja teknologioita luodaan. Eri sukupuolille saatetaan esimerkiksi puhua eri tavoin eri alustoista tai suunnata niiden sisältöjä vain tietyn sukupuolen edustajille (Carstensen, 2014, s. 483–485).

2.3 Feministinen aktivismi

Aktivismilla tarkoitetaan suoran toiminnan politiikkaa ja toimia, joiden tarkoituksena on muuttaa epäoikeudenmukaisena nähtyjä käytäntöjä liittyen esimerkiksi tasa-arvoon, ihmisoikeuksiin tai ilmastokriisiin. Poliittika perustuu kansalaistoimintaan (Tieteen termipankki, 2024). Aktivismia voidaan pitää keinoina ja toimintana kohti muutosta. Kuten Downing (2018, s. 20) toteaa, ovat aktivistien käyttämät mediat olleet alkujaan printattuja. Usein tavoitteena oli nimenomaan päästä päivittäislehtien sivuille, isojen yleisöjen äärelle. Tietoa välitettiin esimerkiksi postereiden ja kirjojen kautta, vaikka myös poliittisia lauluja, sarjakuvia ja runoja hyödynnettiin. 1900-luvulla kuvasta ja videosta tuli kiinteä osa aktivistien toimintaa (Downing, 2018, s. 20).

Perinteisten vaikuttamiskeinojen, kuten lehtien, mielenosoitusten ja puheenvuorojen, lisäksi feministit hyödyntävät työssään kulttuurin keinoja. Kulttuuriaktiivismin tavoitteena on levittää tietoa esimerkiksi erilaisten performanssien, pienlehtien ja taideteosten kautta (Mendes, 2015, s. 24–25). Feministisiä julkaisuja, kuten lehtiä, lauluja ja blogeja voidaan pitää vaihtoehtoisina ja uutta mediaa edustavina mediateksteinä. Ne käsittelevät usein aiheita, joita ei valtavirtamediassa juuri nähdä. Aiheet ovat usein tabuja, kuten seksismiin, rasismiin tai väkivaltaan liittyviä keskustelunavauksia (Zobl & Reitsamer, 2014, s. 236).

Nykypäivän feministien vaikuttamisen areenat ovat siirtyneet marsseista ja protesteista myös digitaalisiin ympäristöihin. Internetin alkuaikoina feministien toive oli, että queer-identiteettien tutkiminen ja vapaa itseilmaisuus olisivat helpottuneet. 1990-luvulla ensimmäisen World Wide Web -version aikaan feminismin tutkijat kuitenkin totesivat internetin olevan ”miehille suunnattu” (Carstensen, 2014, s. 484). Tämä näkyi internetin käyttäjissä: pääasialliset käyttäjät olivat korkeakoulutettuja, nuoria, valkoisia miehiä. Internetistä tulikin tärkeä väylä tiedon jakamiselle etenkin feministien keskuudessa (Carstensen, 2014, s. 484).

Internet ja sosiaalinen media eivät ole enää ainoastaan työkalu, vaan merkittävä osa itse aktivismia ja kulttuuria (Dahlberg-Grunberg, 2014, s. 67–69). Koska historiassa naiset on usein pyyhitty pois julkisista tiloista, tulee digitaaliset alustat itsessään tunnistaa paikkoina vaikuttamiselle, ei ainoastaan vaikuttamisen järjestelylle (Mendes, 2015, s. 42–43). Digitaaliset ympäristöt eivät myöskään korvaa toisia vaikuttamisen tapoja. Ne ovat vain lisää: poliittisella musiikilla, runoilla ja julisteilla vaikutetaan edelleen (Downing, 2018, s. 26)

Kolmannen ja neljännen aallon feminismin ytimessä on inklusio. Feminismin ei haluta kuuluvan vaan etuoikeutetuille, korkeakoulutetuille tai johtavissa asemissa oleville. Tekstejä ja aiheita pyritään tuomaan helposti lähestyttävällä tavalla saavutettavammaksi esimerkiksi selkokielellä ja samaistuttavien tarinoiden avulla (Bobel ja muut, 2010, s. 18–19). Tämän päivän feminismiä voisikin kuvailla yhteisenä koetuksi ja jaetuksi. Tämä heijastuu myös digitaalisilla alustoilla tapahtuvaan aktivismiin. Yhtäältä digitalisaatio tuo ihmisiä yhteen, mutta toisaalta se luo myös epätasa-arvoa. Jokaisella ei ole mahdollisuutta päästä toimivan tietokoneen tai internetin äärelle.

2.4 Aktivismi sosiaalisessa mediassa

Sosiaalisella medialla tarkoitetaan alustoja ja sovelluksia, joiden tarkoituksena on mahdollistaa tiedon ja erilaisten sisältöjen jakaminen, tuottaminen ja vastaanottaminen

digitaalisissa ympäristöissä (Fuchs, 2014, s. 35). Sosiaalinen media toimii työkaluna ja väylänä, jonka avulla ihmiset voivat kerääntyä yhteen esimerkiksi yhtenevien mielenkiinnon kohteiden äärelle ja jakaa kokemuksiaan sekä julkaisuja. Sosiaalinen media lisää sovellusten käyttäjien osallistavuutta, ja perinteisestä mediasta poiketen viestintä ei ole vain yksisuuntaista viestin lähettäjältä sen vastaanottajalle (Fuchs, 2014, s. 54).

Sosiaalisen median kanavia käytetään aktivistisissa tarkoituksissa moneen. Digitaalisen ajan nopeatempoisuus mahdollistaa tilanteiden nopean taltioimisen, jakamisen ja ajankohtaisiin aiheisiin tarttumisen (Gerbaudo, 2012, s. 3–5). Tieto liikkuu moneen eri suuntaan ja saa myös ihmisiä liikkeelle, vaikka konkreettista liikettä ei edes tapahtuisi. Mielenosoitukseen toisella puolella maailmaa voi osallistua muutamalla klikkauksella omalta puhelimelta käsin. Eri mediat, median tuottajat ja median käyttäjät ovat vuorovaikutuksessa keskenään (Lindgren ja muut, 2014, s. 1–2). Perinteisemmän aktivismin paikallisuuden sijaan sosiaalinen media tarjoaakin mahdollisuuden levittää ajatuksia ja aatteita laajalle. Myös nähtävät representaatiot ovat monimuotoisempia ja niitä on enemmän (Gerbaudo, 2012, s. 3–5).

Aktivismin ja verkkovaikuttamisen kontekstissa median muutokset ovat kiinnostavia. Koska viestintä on horisontaalista ja interaktiivista, tulee lähestyttäviä tekstejä tarkastella laajasti. Aktivismin rajat ovat tietyllä tapaa kaatuneet ja sanasto vaikuttamiseen liittyen on lisääntynyt (Dahlberg-Grunberg, 2014, s. 67–69). Sosiaalisen median ja internetin tarjoamalla vapaudella on toisaalta myös negatiivisia vaikutuksia. Digitaaliset alustat tarjoavat keinoja laittomaan vaikuttamiseen, kuten hakkerointiin tai sosiaalisen median tilien kaappaamiseen (Dahlberg-Grunberg, 2014, s. 67–69).

Harvey (2020, s. 112–115) nostaa esiin erot ihmisten digitaalisissa taustoissa, mikä saattaa vaikuttaa alustojen ja niiden sisältöjen kohtaamiseen. Esimerkiksi maantieteellinen sijainti, sukupuoli tai pääsy digitaalisten laitteiden ja internet-yhteyden äärelle voivat luoda eroja yksilöiden välille. Media itsessään on ollut hyvin miespuolista

ja maskuliinisena pidettyä kautta aikojen. Teknologia on yhdistetty vain miehiin, vaikka naisia onkin työskennellyt mediakentällä aina – niin pelitutkimuksen, visuaalisen viestinnän kuin esimerkiksi koodauksen parissa (Harvey, 2020, s. 112–115). Käytettyä mediaa ja digitaalista alustaa itsessään voidaan siis feministisessä kontekstissa pitää tietynlaisena kapinointina. Tätä voidaan kutsua cyberfeminismiksi. Cyberfeminismi vastustaa ajatusta, jonka mukaan teknologia ja digitaaliset alustat kuuluisivat vain miehille (Harvey, 2020, s. 117).

Uusien teknologioiden ja sosiaalisen median sovellusten myötä feministit ja feminismin tutkijat ovat kiinnostuneet feministisen median ja virtuaalisen aktivismin yhteyksistä (Mendes, 2015, s. 42–43). Sosiaalista mediaa käytetään ympäri maailman yhä enemmän poliittisessa toiminnassa. Sosiaalisessa mediassa tehtävä feministinen työ liittyy usein feministisen agendan siirtämiseen, jakamiseen ja lisäämiseen verkkoalustoille (Mendes, 2015, s. 24–25). Tänä päivänä sosiaalisen median kirjoitukset ja julkaisut ovat tietyissä määrin verrattavissa uutisiin ja postereihin, joita aktivistit ovat perinteisesti käyttäneet (Mendes, 2015, s. 34). Tarkoituksperät ovat pysyneet hyvin samankaltaisina, vaikka käytetyt alustat ovat muuttuneet.

Yksi digitaalisissa ympäristöissä käytetyistä aktivismin muodoista on niin sanottu hashtag-aktivismi. Eri alustat ja ilmiöt linkittyvät yhteen, kun sanan tai ilmaisun alussa käytetään hashtag-merkkiä eli aihe tunnustetta (#-merkki) (Harvey, 2020, s. 128). Tiettyyn teemaan liittyviä ajatuksia on täten helppo jakaa ja löytää. Samat arvot jakavat ihmiset löytävät toisensa vaivattomasti, ja verkkoyhteisöjen muodostuminen on mahdollista (Bishop, 2007, s. 1882). Tämän päivän feministisen aktivismin piirteet liittyvät vahvasti osallisuuteen ja vuorovaikutukseen. Kuten Laukkanen ja Mulanen (2011, s. 198) osoittavat, myös monet internetin toiminnoista perustuvat vuorovaikutukseen samanmielisten tai samalla tavalla identifioituvien välillä.

Esimerkiksi Instagramissa julkaisut painottuvat visuaalisuuteen, joka kannustaa visuaaliseen ja taiteelliseen vaikuttamiseen. Toisaalta Instagram on sosiaalisen median

palveluna multimodaalinen. Kuten Warnick (2007, s. 12) esittää, monissa digitaalisissa ympäristöissä viestintätapojen yhdisteleminen on yleistä. Sosiaalisen median tilien ylläpitäjät voivat kannustaa seuraajiaan puhumaan, osallistumaan ja esimerkiksi kommentoimaan samaistuttavan sisällön kautta, joka ei ole pelkästään kirjallista tekstiä (Fuchs, 2014, s. 54). Tulen käsittelemään tekstien monimuotoisuutta ja multimodaalisuutta tarkemmin luvussa 3.3.

2.5 Feministinen taide sarjakuvien sivuilla ja sosiaalisessa mediassa

Taide on esteettistä. Sillä, miten asiat ja esimerkiksi kehot esitetään, on suora yhteys taiteeseen, mutta myös representaatioihin. Taidetta ei voida tarkastella erillään yhteiskunnallisista kysymyksistä ja epäkohdista (Kyriakidou, 2013, s. 180–181). Vaikka taiteilijat lähestyvätkin teoksiaan omista henkilökohtaisista lähtökohdista, ovat ne automaattisesti osa myös laajempaa kulttuurillista, sosiaalista, poliittista ja historiallista kontekstia. Tämä konteksti on usein androsentrinen eli mieskeskeinen ja patriarkaattinen (Kyriakidou, 2013, s. 180–181). Kuten Chadwick (1990, s. 15–16) toteaa, ovat monet taidehistorian kirjoitukset pitkälti miestaiteilijoiden teoksia ja uria koskevia. Omana aikanaan suosituista naistaiteilijoista ei ole kirjoitettu välttämättä mitään.

1900-luvulla havahduttiin käytetyn kielen ongelmallisuuteen. Taideteoksia ja taiteilijoita käsittelevät tekstit asettivat miehet jo sanavalintojen tasolla naisia ylemmäs. Esimerkiksi sanalla ”taiteilija” tarkoitettiin miespuolista taiteilijaa, mikäli sana esiintyi ilman etuliitettä ”nais” (Chadwick, 1990, s. 24). Käytetyn kielen lisäksi visuaalinen kuvasto alkoi vähitellen muuttua. Varsinkin miestaiteilijoiden teoksissa naiset oli kuvattu tiukoissa, pitsisissä korsettimaisissa asuissa, jotka kuvastivat aikansa muotia ja olivat usein miehen katsetta varten valikoituja (Chadwick, 1990, s. 238). 1900-luvun alussa naisille annettiin kirjaimellisesti enemmän tilaa hengittää, kun vaatteita ja miljöitä alettiin kuvaamaan myös monimuotoisemmin. Naistaiteilijoiden asema ei ole ollut helppo, ja esimerkiksi omakuvien tai muiden naisten kuvaaminen on ollut haastavaa – on vaikea sijoittaa

itseään tilaan, josta on aiemmin pyyhitty pois tai jossa on ollut näkymätön (Chadwick, 1990, s. 350).

Kun puhutaan taiteen ja feministisen aktivismin yhteyksistä, on oleellista nostaa esiin The Guerilla Girls. Edelleen aktiivisesti toimiva The Guerilla Girls on Yhdysvalloissa vuonna 1985 perustettu taiteilijaryhmä, joka koostuu anonyymeistä naistaiteilijoista. Ryhmän tavoitteena on tuoda esiin taidealan ja -näyttelyiden seksismiä, rasismia ja sukupuolten välistä epätasa-arvoa esimerkiksi julisteiden ja erilaisten sarjakuvamaisten postereiden avulla (Chadwick, 1990, s. 347).

Kuten Chute (2010, s. 2) esittää, sarjakuvat ovat saavuttaneet suuren suosion feministisellä taidekentällä: sarjakuva on taiteenmuotona saavutettava ja samalla kantaottavuuteen kykenevä. Kuten sukupuolentutkimus ja feministinen aktivismi, myös sarjakuvataide tarkastelee jaettuina kokemuksia ja esimerkiksi sitä, miten sukupuoli vaikuttaa kulttuurillisiin ilmiöihin. Myös multimodaalisuus on läsnä. Sarjakuva koostuu sekä tekstistä että kuvasta. Chute (2010, s. 11) alleviivaa taiteen intiimiyttä: sarjakuva kirjaimellisesti on sitä, miltä se näyttää. Käsien kirjoitetut kuvat ja tekstit tuovat yleisöä lähemmäksi.

Classon (2020, s. 46) nostaa esiin ruotsalaisen sarjakuvataiteilija Liv Strömquistin, jonka teoksia on kuvailtu ”sukupuolentutkimukseksi sarjakuvan muodossa”. Voidaan siis olettaa, että teoksien taustalla on vaikuttamaan ja kouluttamaan pyrkiviä piirteitä. Classon (2020, s. 46) kuitenkin toteaa, että poliittisista ominaisuuksista huolimatta sarjakuvan on mediana tarkoitus kiinnittää katsojansa huomio, leikitellä kuvan ja tekstin yhdistelemisellä ja välittää myös huumoria, vaikka aihe olisikin rankka. Feministisen mediatutkimuksen sekä sukupuolta kriittisesti tarkastelevan queer-tutkimuksen kontekstissa sarjakuvataiteen keinoin tapahtuva vaikuttaminen edustaa tyyppillistä feminististä aktivismia: muoto on saavutettava ja vähemmistöjen oikeuksiin pureutuva (Classon, 2020, s. 54).

Sillä, missä taide julkaistaan, on myös merkitystä. Kuten Macdowall ja Budge (2022, s. 2) toteavat, on sosiaalinen media vaikuttanut suuresti näkemyksiin tilasta ja ajasta sekä visuaaliseen ilmaisuun ja taidemaailman instituutioihin. Se rakentaa täysin uudenlaisia alustoja taiteelle ja taiteilijoille. Toisaalta perinteiset elementit ovat yhä läsnä. Esimerkiksi Instagramin ensimmäiset käyttöliittymät muistuttivat erehdyttävästi perinteistä taidenäyttelyä: yleisnäkyvä oli klinisen selkeä valkoisine reunoineen (Macdowall & Budge, 2022, s. 2–5).

Voidaan puhua digitaalisista taidegallerioista, jonka vierailijat ovat vahvasti yhteydessä taidekokemukseen, joka on samalla jaettu: omista tunteista ja havainnoista voi keskustella muiden kanssa (Macdowall & Budge, 2022, s. 7–9, 31). Digitaalisuus hämärtää todellisuuden ja virtuaalimaailman rajoja. Koska sosiaalinen media ei ole aikaan tai paikkaan sidottu konkreettinen paikka, on taiteen äärelle pääseminen mahdollista omalta kotisohvalta käsin. Taide on yhä saavutettavampaa. Instagram ja muut sosiaalisen median alustat tarjoavat uudenlaisia työkaluja myös taiteilijoille itselleen. Julkaisut ovat jaettavissa, näkyvyys on suurta ja yhteys taiteilijaan on helppo saada (Macdowall & Budge, 2022, s. 38–39).

Multimodaalisen taiteen lisäksi sosiaalisessa mediassa julkaistua taidetta voidaan kutsua hybriditaiteeksi (Chute, 2010, s. 12). Hybriditaiteella tarkoitetaan taidetta, jossa käytetyt tekniikat, mediat ja julkaisualustat sekoittuvat keskenään. Jos puhutaan esimerkiksi sosiaalisessa mediassa julkaistusta sarjakuvataiteesta, on prosessi pitkä. Alkuperäinen työ on piirretty tusseilla tai maaleilla. Siitä on otettu kuva, jota on mahdollisesti rajattu, muokattu tai viimeistelty puhelimella. Valotusta ja kuvakulmaa on ehkä harkittu. Lopullinen kuva julkaistaan sosiaaliseen mediaan yleisön nähtäville, ja sen oheen on kenties kirjoitettu kuvateksti, joka avaa katsojalleen teoksen taustoja, taiteilijan ajatuksia tai kertoo laajemmasta ongelmasta, johon halutaan ottaa kantaa. Sarjakuvataiteen juuret ovat sanomalehtien sivuilla ja suurien massojen saavuttamisessa. Jakeluväylän tuli olla sellainen, joka mahdollistaa halutun viestin leviämisen (Chute, 2010, s. 12). Nykypäivän vastaava jakeluväylä on sosiaalinen media. Ympäristö on digitalisoitunut.

3 Tyttöyden kuvastot multimodaalisessa ympäristössä

Tyttöyttä on tarkasteltu muun muassa tyttöyteen liittyvien mediakuvastojen ja monimuotoisuuden kautta. Tyttöyteen pureutuva tutkimus, tyttötutkimus, on syventynyt lisäksi esimerkiksi tyttöjen itsensä ja median väliseen suhteeseen (Ojanen, 2010, s. 123–124). Media esittää kuvastoja, materialisoi niitä ja antaa niille konkreettisen muodon (Puustinen ja muut, 2006, s. 21). Tytöt vastaavasti seuraavat mediaa ja havainnoivat ympäröivää maailmaa. Sosiaalisen median ympäristöissä tytöt voivat tarkastella tyttöyttään ja tarjota myös kriittisiä näkökulmia valtamedian tarjoamille representaatioille (Ojanen, 2011, s. 10–11). Kuten Laukkanen ja Mulari (2011, s. 178) osoittavat, ei representaatioita ja mediateorioita ole edes mahdollista tarkastella toisistaan irrallisina kokonaisuuksina. Ne käyvät jatkuvaa vuoropuhelua, johon multimodaalisuuteen perustuvat alustat tarjoavat uudenlaisia keinoja.

Tässä luvussa perehdyn tyttötutkimuksen peruseräisiin ja sen rooliin osana feminististä tutkimusta. Määrittelen representaation käsitteen ja rakentumisen sekä syvennyn median luomiin representaatioihin. Esittelen taiteen ja tekstien ulottuvuuksia nimenomaan multimodaalisuuden näkökulmasta.

3.1 Tyttötutkimus osana feminististä tutkimuskenttää

Tyttötutkimuksella tarkoitetaan feminististä tutkimusta, joka keskittyy eri-ikäisiin tyttöihin. Metodit ja käsitteet ovat sukupuolen tutkimuksesta tuttuja, mutta niitä sovelletaan tyttöyteen ja sen tarkasteluun (Ojanen, 2010, s. 123–128). Tyttötutkimus on keskittynyt nimenomaan tyttöyteen ja tyttöyden kokemukseen. Vaikka ikä linkittyykin vahvasti tyttötutkimukseen ja sitä on sukupuoleen liittyen erikseen tutkittu, ei se tyttötermistä huolimatta ole tutkimuskentän keskiössä.

Ojanen (2011, s. 10–11) kuvaa tyttöyttä jatkuvassa muutoksessa olevaksi prosessiksi, joka sisältää monia perinteisiä odotuksia ja sukupuolen esittämisen tapoja. Nämä

stereotyyppiat liittyvät esimerkiksi oletukseen heteroseksuaalisuudesta, vaaleasta ihonväristä ja keskiluokkaisuudesta. Hall (1997c, s. 258) kuvailee stereotyyppijä yleistäviksi näkemyksiksi, jotka pyrkivät vähentämään ja korjaamaan erilaisuutta. Stereotyyppiointi siis ylläpitää sosiaalisia normeja ja rakenteita. Kuvastot ovat kapeita. Tyttö tutkimus pyrkii kyseenalaistamaan näitä oletuksia ja tarjoamaan niille vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Usein käsiteltyjä teemoja ovat tyttöjä koskevat ihanteet, ruumiillisuus, seksuaalisuus sekä tyttöyden monimuotoisuus (Ojanen, 2010, s. 123–128).

Tyttö tutkimus on luonteeltaan intersektionaalista ja se haastaa heteronormatiivista ja binääristä sukupuolen mallia. Se nostaa esiin performatiivisen sukupuoliteorian, joka kuvailee jakoa kahteen sukupuoleen heteronormatiivisen vallan seurauksena syntyneeksi, ja kritisoi esimerkiksi median tarvetta toistaa olemassa olevia malleja (Ojanen, 2011, s. 10–11). Omassa tutkimuksessani tarkastelen tyttöyttä nimenomaan kokemuksena ja kulttuureissa muotoutuvana konstruktiona.

Tyttöyttä on tutkittu osana mediaa, mutta myös mediaa on tutkittu osana tyttöyttä. Tyttöyden mediatutkimuksessa tutkimus keskittyy tyttöyden diskurssin rakentumisen tarkasteluun; kuinka esimerkiksi populaarikulttuurista tutut ilmiöt, jaetut kokemukset ja yhteisöt linkittyvät toisiinsa (Kearney, 2011, s. 1–3). Tytöt ovat kautta aikojen kokoontuneet omien huoneidensa suojiin kertomaan ihastuksistaan, kokemuksistaan ja tunteita herättävistä fanituksen kohteistaan. 1970-luvulla ilmiötä alettiin kutsua ”omaksi huoneeksi” (Anttila ja muut, 2011, s. 135–137). Konkreettisista makuuhuoneista inspiroitunut käsite tarkoittaa tyttöjen luomaa abstraktia tilaa, jossa ajatusten vaihto ja tyttöyden ja naiseuden rajapintojen tutkiminen on turvallista yhdessä muiden tyttöjen kanssa (Anttila ja muut, 2011, s. 135–137).

Internetissä yhteisöllisyyden ja samaistuttavuuden tunteiden osoittaminen eroavat todellisesta maailmasta. Kuten Baker (2011, s. 171) toteaa, ovat online-maailmojen mahdollisuudet rajattomat. Nykyään tyttö tutkimuksessa puhutaankin usein ”virtuaalisista makuuhuoneista”. Kollektiiviset kokemukset yhdistävät verkossa, ja

vuorovaikutus muiden samoista aiheista kiinnostuneiden kanssa on helppoa, kun ajallisia tai maantieteellisiä rajoja ei ole (Baker, 2011, s. 172). Huoneen seinät ovat tietyllä tapaa kaatuneet ja tilalla on omaa huonetta suurempi digitalisoitunut maailma.

Vaikka tyttötutkimus keskittyykin pitkälti tyttöjen ja tyttöyden tarkasteluun, huomioi tutkimuskenttä myös pojat ja muut kuin tytöt tai pojat. Kuten Anttila ja muut (2011, s. 148) toteavat, vaikuttavat pojat tyttökuultuureihin, vaikka he eivät olisikaan samalla lailla fyysisesti läsnä. Tytöt saattavat hakea pojilta hyväksyntää, mikä voi näkyä esimerkiksi mielenkiinnon kohteissa, yhteiskunnan luomissa paineissa tai mieskatsetta miellyttävän ruumiillisen ulkomuodon tavoittelussa (Harjunen, 2010, 241–243). Tytöt nähdään toisaalta entistä enemmän aktiivisina toimijoina. Tytöt haastavat ja kyseenalaistavat heihin kohdistuvia sukupuolittuneita ajatusmalleja ja poikkeavat niistä avoimesti (Ojanen, 2011, s. 22–25).

3.2 Representaatiot mediateksteissä ja taiteessa

Hallin (1997a, s. 1–5) mukaan kulttuuri koostuu jaetuista merkityksistä, joita sanallistamme kielen avulla. Kielellä tarkoitetaan sekä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja, mutta myös esimerkiksi ääntä, kuvia ja esineitä. Merkitykset rakentuvat sen pohjalta, miten asiaa käytetään tai miten se nähdään osana arkea (Hall, 1997a, s. 1–5). Esimerkiksi ihmisiin ja ilmiöihin liitetään merkityksiä, jotka luovat merkityksiä vastaavasti muusta maailmasta (Paasonen, 2010, s. 40). Representaatiolla tarkoitetaan näiden merkitysten sanallistamista kielen avulla muille ihmisille (Hall, 1997a, s. 1–5).

Representaatioiden tarkastelua voidaan lähestyä myös erilaisten järjestelmien kautta. Voimme luoda käsitteitä havaittaville asioille, esineille ja ilmiöille (Hall, 1997a, s. 17–19). Voidaan ajatella esimerkiksi kissaa: kissa esitetään usein pehmeänä ja pörröisenä eläimenä, ja siihen liitetään ajatuksia söpöydestä. Myös abstrakteja ilmiöitä voidaan käsitteellistää. Esimerkiksi ystäväyteen ja sotaan liitetään vahvasti tietynlaisia piirteitä ja merkityksiä, vaikka niillä ei fyysistä muotoa olekaan (Hall, 1997a, s. 17–19). Toisena

järjestelmänä voidaan pitää kieltä. Kieli koostuu erilaisista merkeistä, joiden kautta kommunikoimme muille ja välitämme viestejä. Näiden merkkien kautta rakentuvat myös representaatiot (Hall, 1997a, s. 17–19). Merkit koostuvat kahdesta osasta, merkitystä ja merkitsijästä. Esimerkiksi konkreettinen kissanpentu on merkitty, johon liittyy merkitsijä, sana ”kissanpentu”. Hallin (1997a, s. 37–38) mukaan merkkien luomia merkityksiä ja täten representaatiota voidaan tarkastella sekä denotaatioiden että konnotaatioiden kautta. Denotaatiolla tarkoitetaan merkin ilmeistä olemusta, esimerkiksi konkreettista kissanpentua. Konnotaatio liittyy merkkiin monimerkityksellisen ja -syisen luonteen (Hall, 1997a, s. 37–38). Kissanpentu voi ilmentää esimerkiksi lämpöä.

Esittämisen ja kuvaamisen lisäksi representaatio on myös tietyn asian tai ilmiön edustamista (Rossi, 2015, s. 74–77). Pinnalla olevat ”edustajat” määrittelevät pitkälti hyväksytyt mallit ja muodot. Sukupuolentutkimuksen ja viestinnän rajapinnoilla nämä mallit liittyvät usein sukupuoleen ja sukupuolikokemukseen. Esimerkiksi heteronormatiivisuudella tarkoitetaan oletusarvoista mallia, jonka mukaan on itsestään selvää, että kaikki ovat heteroita. Heteroutta pidetään ainoana hyväksyttynä ja luonnollisena seksuaalisena suuntautumisena (Rossi, 2015, s. 15). Koska representaatiot rakentuvat aina uudestaan, voidaan normeja myös haastaa.

Kuten Hall (1997b, s. 18) toteaa, representaatioiden muodostumiseen eivät vaikuta ainoastaan tiedostaen havaitut asiat. Yhteiskunnallinen konteksti ja esimerkiksi kunkin oma tausta vaikuttavat siihen, miten ympäröivää maailmaa tarkastellaan. Hall (1997b, s. 18–21) nostaa esiin representaatioiden kerroksellisuuden. Tarkkailemme maailmaa ikään kuin omia taustojamme peilaavien linssien läpi. Aiemmat kokemukset, kulttuuri ja esimerkiksi kieli heijastuvat siihen, miten lähestymme maailmaa. Toisin sanoen, representaatiot eivät siis ole yksiä, ainoita totuuksia (Hall, 1997b, s. 18–21). Esimerkiksi taiteessa ilmenevät sukupuolikokemukseen liittyvät kuvastot korostavat representaatioiden kerroksellista luonnetta. Nykyisten representaatioiden taustalla heijastuvat historian kuvastot.

Yhtenä representaatioiden kriittisen tarkastelun lähtölaukauksista voidaan pitää vuonna 1985 julkaistua sarjakuvaa (Harvey, 2020, s 58–59). Alison Bechdelin sarjakuvastripissä kaksi naista on menossa elokuvaan. Jotta naiset lopulta katsovat elokuvan, tulee sen täyttää seuraavat kriteerit: elokuvassa tulee olla kaksi naista, naisten tulee keskustella keskenään ja keskustelunaihe ei saa liittyä mieheen. Vastaavaa representaatioiden lähestymistapaa alettiin kutsua ”Bechdelin testiksi” (Harvey, 2020, s 58–59). Testin ja sarjakuvan tausta-ajatuksena oli korostaa median luomien kuvastojen ja tilanteiden yksipuolisuutta, joissa naiset ja tytöt esitetään. Samaa ajatusta alettiin hyödyntää myös muiden mediatuotteiden kohdalla (Harvey, 2020, s 58–59). Esitetyt sukupuolinormit, etenkin mediassa, ovat abstrakteja tuotteita. Ne tarjoavat samalla siis mahdollisuuden muutokseen (Rossi, 2015, s. 20). Oman tutkimukseni kontekstissa edellä kuvailtu lähtökohta on mielenkiintoinen ja tarkkanäköisen osuva. Representaatioiden kriittinen tarkastelu on saanut uutta tuulta alleen naistaiteilijan sarjakuvasta käsin.

Alkuperäinen sarjakuva nostaa esiin median heteronormatiivisuuden. Sarjakuvassa esiintyy naispari, mutta mediakuvastojen yleisenä oletuksena on, että sukupuolia on kaksi: mies ja nainen. He ovat myös kiinnostuneita toisistaan. Jos mediateksteissä esitetään naisia, sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöjä tai eri etnisistä taustoista tulevia, ovat esitykset usein toisiaan toistavia ja täten stereotyyppioita ylläpitäviä (Harvey, 2020, s. 62). Monet representaatiot ovat syntyneet ironiasta. Seksistiset tai rasistiset kuvastot ja niiden haitallisuus saatetaan tunnistaa, mutta niiden tosissaan ottaminen lakaistaan maton alle (Harvey, 2020, s. 78). Tämä itsessään on ongelmallista.

Eri ihonvärejä, queer-naisia, eri kokoisia, vanhempia ja vammaisia naisia nähdään mediassa vähän. Esimerkiksi ruumiin ulkomuodon hyväksyminen tai siihen liitettävät piirteet ovat hallitsevien normien varassa (Harjunen, 2010, s. 241–243). Kyrölä (2006, s. 119) nostaa esiin lihavan naisen kehon. Se esitetään mediassa usein maskuliinisena tai androgyyninä. Hoikka keho representoidaan terveenä ja hyvinvoivana. Voidaan puhua myös median luomasta kiltin tytön konstruktista, voimakastahtoisesta, estottomasta girl power -tytöstä tai avuttomasta uhrista, joka tarvitsee miehen pelastusta (Ojanen,

2011, s. 16–18). Tällaiset kapeat kuvat jättävät automaattisesti osan ihmisistä ulkopuolelle.

On tärkeä huomioida, että toisiinsa liitettävät piirteet eivät ole välttämättä tosia tai toinen toistaan arvokkaampia, hyviä tai huonoja. Ongelmallisuus rakentuu kapeista raameista ja tarinoista, joita esimerkiksi vähemmistöryhmät laitetaan mediassa tahtomattaan esittämään (Harvey, 2020, s. 58–59). Rossi (2015, s. 87) nostaa esiin Hallin teorian stereotyyppien vastustamisesta. Käytettyjä merkkejä, esimerkiksi tiettyjä sanoja, voidaan merkityksellistää uudestaan tai korvata kielteistä kuvastoa myönteisellä. Representaatioita voidaan käyttää myös niitä itseään vastaan, jolloin asetelma ilmiön esittämisestä muuttuu (Rossi, 2015, s. 87).

Representaatiot voivat olla monenlaisia esityksiä. Abstraktin luonteensa lisäksi ne voivat olla myös olemassa olevia, konkreettisia asioita, kuten maalauksia, piirroksia tai valokuvia (Rossi, 2015, s. 78–81). Kaitaron (2010, s. 159) mukaan kuvaa, jossa on myös tekstiä, voidaan pitää representaation malliesimerkkinä: se esittää ja kertoo jostain jotain. Tällaisina kuvia ovat esimerkiksi sarjakuvapiirroksiset ja erilaiset kollaasit. Taiteesta puhuttaessa katse kohdistuu teoksen lisäksi myös taiteilijaan. Oli kyseessä kuva tai teksti, on sen laatijalla jonkinlainen ajatus siitä, miksi juuri tämä kyseinen esitys on ollut tärkeää tehdä näkyväksi. Taide mahdollistaa myös erilaiset tulkinnat. Rossi (2015, s. 83) alleviivaa tekstin tai kuvan tuottajan lisäksi tulkitsijoiden, yleisön roolia. Tulkitsijat osallistuvat representaation luomiseen ja jakamiseen. Rooli on aktiivinen. Varsinkin sosiaalisessa mediassa yleisön osallisuus korostuu. Kommentointi ja keskustelu muiden kanssa on mahdollista (Bishop, 2007, s. 1889).

3.3 Multimodaaliset tekstit

Multimodaalisia tekstejä on ollut aina. Pelkästään kirjalliseen ilmaisuun nojaavaa, monomodaalista tekstiä voidaan pitää nykyaikana jopa harvinaisuutena (Bateman ja muut, 2017, s. 7–9). Multimodaalisella viestinnällä tarkoitetaan eri elementtejä yhdistävää viestintää, jossa visuaalisuus, tekstuaalisuus ja auditiivisuus sekoittuvat ja limittyvät (Lehti & Eronen-Valli, 2018, s. 161). Sosiaalisen median alustoilla multimodaalisuus ilmenee voimakkaasti. Sovellukset mahdollistavat kuvien, tekstien ja esimerkiksi musiikin jakamisen (Bateman ja muut, 2017, s. 7–9). Käyttäjät löytävät yhä useammin multimodaalisten sisältöjen äärelle, jolloin niiden ymmärtäminen on myös tärkeää.

Multimodaalisia tekstejä tutkinut Stöckl (2004, s. 14) toteaa, että moniaistilliset tekstit voidaan jakaa neljään eri pääelementtiin: musiikkiin, ääneen, kuvaan ja kieleen. Edellä mainittuja pääelementtejä voidaan lähestyä myös yksityiskohtaisemmin. Stöcklin (2004, s. 11–13) mukaan esimerkiksi kirjoitetusta tekstistä voidaan analysoida lause- ja sanatasoja sekä puhesävyä. Visuaalisesta ilmaisusta Stöckl (2004, s. 12) painottaa esimerkiksi valoa, värejä, kuvakulmia sekä rajauksia. Eri aisteille suunnatut keinot vaihtelevat eri teksteissä. Esimerkiksi liikkuvassa videokuvassa painopiste saattaa olla nonverbaalisissa eleissä, mikä on yleistä myös kasvokkain tapahtuvassa viestinnässä (Stöckl, 2004, s. 9). Vastaavasti visuaalisesta viestinnästä tutut keinot, kuten sommittelu ja valaistus heijastuvat ääntä ja kuvaa yhdistelevään viestintään. Esimerkiksi lehtiartikkelit ovat sekä kirjoitetusta tekstistä että kuvista koostuvia kokonaisuuksia. Kasvokkain tapahtuvissa kommunikaatiotilanteissa läsnä on ilmeitä, ääneen puhuttua puhetta sekä kenties puhelimella käytyjä keskusteluja, jolloin viestien sekaan saatetaan lisätä hymiöitä.

Kuten Pérez-González (2014, s. 182) toteaa, eri elementtejä yhdistelevässä viestinnässä yleisö pysähtyy myös näkemänsä, ei ainoastaan lukemansa äärelle. Aistit toimivat samanaikaisesti, mikä saattaa osin myös vaikeuttaa vastaanotettavan sisällön tulkintaa (Pérez-González, 2014, s. 188). Vaikka eroja onkin, linkittyvät kuvallinen ilmaisu ja teksti

multimodaalisissa sisällöissä voimakkaasti toisiinsa. Esimerkiksi erilaisten metaforien eli kielikuvien käyttö on mahdollista sekä visuaalisesti että tekstuaalisesti (Stöckl, 2004, s. 23). Toisen elementin puuttuminen voi vaikuttaa sisällön tulkintaan ja sen vaikuttavuuteen: lukukokemus on yksilöllinen, johon vaikuttavat muun muassa julkaisun tarkastelijan oma sanavarasto ja kielenkäyttötavat (Stöckl, 2004, s. 25).

Eri elementtien hyödyntäminen näkyy perinteisemmän viestinnän lisäksi myös taiteessa. Esimerkiksi sarjakuvataiteessa yhdistetään kuvaa, tekstiä ja eri tekniikoita. Multimodaalisuus heijastuu aina puhekuplista ja tehosteista käytettyihin fontteihin, kuvioihin, kuvateksteihin ja kielellisiin sanaleikkeihin (Kaindl, 2004, s. 173–175). Valinnat kirjaimien muodossa, kuvitusten väreissä ja intertekstuaalisissa viittauksissa rakentavat kaikki kokonaisuutta, jota lukija tulkitsee. Verbaaliset ja nonverbaaliset merkit luovat yhdessä merkityksiä, jotka yhtäältä tukevat toisiaan ja toisaalta antavat toiselle tarvittavan kontekstin, jotta sisältö on mahdollista ymmärtää. Kuten Hall (1997a, s. 1–5) toteaa, universaali kielen ymmärtäminen on usein avain representaatioiden välittymiseen. Sarjakuvissa kielen rooli korostuu. Merkitykset on luotava mahdollisimman ymmärrettäviksi, sillä sisällöt saattavat muuttua merkittävästi, mikäli niitä käännetään (Kaindl, 2004, s. 178).

Tulkintamahdollisuudet ovat henkilökohtaisia ja niitä on loputtomasti. Koska multimodaaliset tekstit nimensä mukaisesti koostuvat useasta elementistä eli moodista, on niitä vaikeaa ja jopa epätarkoituksenmukaista tarkastella yksitellen. Oma aineistoni koostuu sarjakuvapiirroksista, joten tämä korostuu. Aineistoa tulee tarkastella kompleksisena multimodaalisena kokonaisuutena (Kaindl, 2004, s. 189–190). Elementit eivät esiinny yksin vaan yhdessä (Bateman ja muut, 2017, s. 7–9). Multimodaalisuus on vahvasti yhteydessä myös kerroksellisiin representaatioihin. Moodit ilmenevät eri konteksteissa ja ne rakentavat toisiaan. Representaatiot muodostuvat samankaltaisesti. Multimodaaliset alustat, kuten Instagram voivat myös vaikuttaa siihen, millaisina representaatiot näyttäytyvät. Moniulotteisuuden ymmärtäminen rakenteissa on oleellista (Bateman ja muut, 2017, s. 18).

4 Tympeät tytöt rakentamassa tyttöyden kuvastoja

Tässä luvussa syvennyn aineistooni ja tutkimuskysymyksiini, joiden kautta lähestyn tutkimustavoitetta. Tavoitteeni on selvittää, miten sosiaaliseen mediaan julkaistulla aktivistisella taiteella rakennetaan tyttöyden kuvastoja. Analysoin @tympeattytot-Instagram-tilin julkaisuja, jotka on julkaistu aikavälillä 2022–2023. Aineisto koostuu 28 julkaisusta, ja tarkastelen kustakin julkaisusta sekä kuvaa että kuvatekstiä. Muodostan julkaisujen kuvista ja teksteistä kuvakollaasit, jotta kaikki tarvittava tieto on helposti silmäiltävissä.

Kerään havaintoni aineistosta taulukkoon (ks. liite 1). Taulukoin jokaisen julkaisun kuvasta sekä kuvatekstistä esiin nousevia piirteitä, merkkejä, jotka rakentavat tyttöyttä. Taiteilija Riina Tanskanen itse kuvailee tilillä esiintyviä hahmoja ”tympeiksi tytöiksi”, joten voidaan olettaa, että ne olemassaolollaan edustavat tyttöyttä ja tyttöinä olemista. Joissain julkaisuissa esiintyy myös ”pehmeitä poikia”, jotka laajentavat tilillä käsiteltävien teemojen näkökulmia. Lisäksi taulukoin julkaisuista välittyvän ja niihin vaikuttavan laajemman yhteiskunnallisen kontekstin. Tämän avulla on mahdollista tulkita muodostuvia representaatioita syvemmin: mitä tytöt sanovat, mitkä aihepiirit toistuvat, mitä tytöt julkaisuissa tekevät ja toisaalta, mitä kaikkea tyttöyteen ei välttämättä julkaisuissa liitetä. Huomioin alustan multimodaalisuuden ja kerään taulukkoon sosiaalisen median piirteet, jotka näyttäytyvät itse julkaisuissa.

Aloitan analyysin vastaamalla ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, eli millaisia tyttöyden representaatioita esitetään sosiaaliseen mediaan julkaistussa taiteessa. Analysoin kunkin julkaisun kuvan sekä kuvatekstin multimodaalista representaatioanalyysiä hyödyntäen. Hallin (1997a) teorioita mukaillen ymmärrän representaation merkityksenä, joka heijastuu kielen kautta muille. Tarkastelen julkaisuissa siis erilaisia kielen kautta muodostuvia merkityksiä. Kielellä tarkoitan Hallin (1997b, s. 17–19) tapaan laajaa kokonaisuutta, joka koostuu kerroksellisesti erilaisista merkeistä, sanoista ja kuvista.

Tämän jälkeen vastaan toiseen tutkimuskysymykseen, eli miten multimodaalisuus näkyy tyttöyden representaatioiden muodostumisessa. Tarkastelen aineistoa ja syvennyn representaatioiden rakentumiseen kuvan ja tekstin kautta. Analyysimenetelmänä käytän multimodaalista analyysiä yhdistämällä sitä representaatioanalyysiin. Eymania (2015, s. 93–94) mukaillen tarkastelen moodeja päällekkäin, enkä toisistaan irrallaan olevina elementteinä. Kiinnitän erityistä huomiota siihen, miten kuva ja teksti tukevat toisiaan. Voiko tietty ajatus tai mielikuva tyttönä olemisesta syntyä vain kuvan tai ainoastaan tekstin kautta, vai kulkevatko ne automaattisesti käsi kädessä? Tarkastelen myös sosiaalista mediaa julkaisujen alustana ja huomioin sen tarjoamat mahdollisuudet.

4.1 Tyttöyden representaatiot Tympeät tytöt -Instagram-tilin julkaisuissa

Tutkimukseni aineistosta voidaan tunnistaa erilaisia representaatioita, joita tyttöydestä rakennetaan. @tympeattytot-Instagram-tilin julkaisuissa ilmenevät representaatiot rakentuvat multimodaalisten taidejulkaisujen kautta. Sekä aktivistit, taiteilijat että tytöt kohtaavat toisensa samoissa sosiaalisen median ympäristöissä.

Analyysin aluksi tunnistan aineistosta vallitsevat representaatiot, jotka nimeän sen mukaan, millaisena Instagram-julkaisujen tytöt kuvataan. Painotan tutkijan henkilökohtaista tulkintaa, jota myös kategorioiden ja representaatioiden nimeäminen edustaa. Tiedostan myös taiteen monitulkintaisuuden, joka saattaa vaikuttaa omiin tulkintoihini. @tympeatytot -Instagram-tilin julkaisuista oli löydettävissä neljä toistuvaa työstä muodostuvaa kuvaa: herkkä tyttö, kapinoiva tyttö, kriittinen tyttö ja seksuaalinen tyttö. Tarkastelen muodostunutta kuvastoa tarkemmin aineistoesimerkkien kautta.

4.1.1 Herkkä tyttö

Yksi aineistossa usein ilmenevistä teemoista on herkkyys. Julkaisuissa seikkailevat tytöt itkevät, sanoittavat tunteitaan ja myöntävät virheensä. Kuten Hall (1997a, s. 6–7) toteaa,

ajattelu ja tunteet ovat representaatioiden ytimessä: kuvat ja tekstit ilmaisevat niitä. Aineistossa Ojasen (2011, s. 16–18) kuvailemia kilttejä ja girl power -tyttöjä kyseenalaistetaan. Tyttö ei hiljene eikä toisaalta pelkää näyttää erehtyvyyttään (ks. esimerkiksi Tympeät tytöt, 2022u). Eri tunteista ja niiden näyttämisestä puhutaan esimerkiksi kuvan 1 julkaisussa. Julkaisun (Tympeät tytöt, 2022h) kuvassa on värikkäisiin vaatteisiin pukeutunut tyttö, joka pitelee käsissään Sylvia Plathin sukupuolirooleihin ja mielenterveyteen puretuvaa teosta *The Bell Jar*. Julkaisun kuvassa esiintyvä tyttö kyynelehtii voimakkaasti ja näyttää surumieliseltä. Teoksen taustaa täyttävät värikkäät hymynaamat, jotka luovat ristiriitaa julkaisun muuhun tunnelmaan.

Kuva 1. Itkemisen ja herkkyyden ristiriitoja käsittelevä julkaisu. Kuvakaappaus @tympeattytot-Instagram-tililtä (@tympeattytot, 2022h).

Julkaisun kuvateksti tarkastelee itkemistä ja tunteiden näyttämistä, etenkin turhautumisen ja naisvihan konteksteissa (ks. esimerkki 1). Tekstissä korostetaan historiallista viitekehystä, jossa nainen on joutunut piilottamaan kiukkunsa. Kuvatekstissä kuvaillaan tunteiden patoamista etenkin naisen ja miehen välisissä väittelytilanteissa.

- (1) Asetelma on lähtökohtaisesti epäreilu. Tytöt on opetettu nielemään kiukkunsa. Historiallisesti kunnollinen nainen piti tunteensa kurissa, eikä

naisten ole aina edes uskottu voivan tuntea aggressiota. Kuinka siis oppia käsittelemään tunteita, joita ei saa olla? Itku jäi liki ainoaksi, häpeälliseksi, mutta naisille hyväksytyksi, keinoksi. Toimintamalli on ikävän tuttu vielä 2020-luvulla.

Teoksen kuvatekstissä tuodaan esiin, kuinka feministejä on kautta aikojen kutsuttu ”ylitunteellisiksi”. Ajatusta jatketaan tämän kyseenalaistamisella: onko siinä suoranaisesti mitään väärää? Esimerkiksi Ojanen (2011, s. 22–25) on nostanut esiin tyttöihin liittyviä ennakkoajatuksia, ja kuinka niitä voi olla vaikea lähteä vastustamaan. Riippuen tarkastelijan omista lähtökohdista, kuvan tyttö voi ilmetä esimerkiksi häpeävänä tai voimakkaana. Myös katsojan omat ennakkoajatuksukset saattavat heijastua siihen, millaisena tyttö näyttäytyy.

Tilin julkaisuissa ennakko-oletuksia haastetaan jatkuvasti. Representaatiot rakentuvat hienovaraisesti. Jo pelkästään tytön pitelemää *The Bell Jaria* voidaan Hallia mukailleen (1997, s. 17–19) pitää merkinä, jolla on merkitys. Sen denotaatio on fyysinen kirja, mutta syvällisen olemuksen eli konnotaation voidaan nähdä ilmaisevan esimerkiksi halukkuutta tunnepuheeseen. Toisaalta, jos kirja on kuvan tarkastelijalle vieras, ei se tuota samanlaista representaatiota, kuin ihmiselle, jolle teos on entuudestaan tuttu. Julkaisun 8 kuva ja kuvateksti rakentavat kuvaa tunteiden armoille heittäytyvästä tytöstä, joka haluaa muutosta niiden kohtaamiseen. Sama tematiikka jatkuu esimerkiksi kuvan 2 julkaisussa.

Kuva 2. Tunteiden näyttämistä käsittelevä julkaisu. Kuvakaappaus @tympeattytot-Instagram-tililtä (@tympeattytot, 2022m).

Julkaisun (@tympeattytot, 2022m) kuvassa esiintyy kaksi hymyilevää tyttöä toisiinsa nojailleen. Kikattelevat hahmot katsovat suoraan kuvan tarkastelijaa silmiin. Taustalla on sarjakuvateoksille ominainen kuvaan sulautettu teksti, jossa lukee "you're so funny!!". Tytöt ikään kuin toteavat tämän katsojalle. Sana "so" on korostetun kiemurainen. Tämä luo kuvaan jopa sarkastista tunnelmaa.

Kuvateksti kuvailee tilannetta, jossa omasta tilastaan nauttivat tytöt kohtaavat "reteitä jäbiä", jotka eivät ymmärrä tyttöjen tympeyttä. Lopulta pojat kerääntyvät miellyttävien tyttöjen ympärille uskotellakseen itselleen, että he ovat saaneet tunnelman aikaan. Kuten Harjunen (2010, 241–243) toteaa, tytöt hakevat usein hyväksyntää pojilta esimerkiksi miellyttämällä tai omien mielenkiinnon kohteiden muuttamisella. Yhteiskunnallisessa kontekstissa ja läpi historian tytöt ovat tottuneet siihen, että pärjätäkseen miehiä tulee mielistellä. Tämä ilmenee myös kuvatekstissä (ks. esimerkki 2).

- (2) Mä katselin heitä lumoutuneena ja samaan aikaan koko kehoni kärvisteli muistaessaan, miltä se tuntuu. Myös mun olemuksellani on tapana muuttua miesten seurassa kuin autopilotilla korostetun miellyttäväksi.

Kuvatekstin lopussa katse kääntyy taiteilijan omiin kokemuksiin. Miellyttämisen halulle tarjotaan toisenlainen vaihtoehto: tympeyden näyttäminen (ks. esimerkki 3). Taiteilija antaa vastaanottajalle mahdollisuuden peilata esitettyä kuvastoa suhteessa omiin kokemuksiin ja ajatuksiin.

- (3) Kun aloin tehdä Tympeitä tyttöjä, useat tutut pojat ja miehet ihmettelivät, että miten mä nyt tällaista – ”kun ethän sä ole yhtään tympeä!”. Niin. Ehkä ongelma on juuri se, etten ole koskaan osannut näyttää tympeyttäni teille.

Tämä kiteyttää vahvasti Instagram-tilin ja tilillä esiintyvien tyttöjen olemuksen. Tympeä tyttö sanoittaa ja esittää tunteensa, vaikka ei siihen verbaalisesti aina kykenisi. Aineistossa tytöt nauravat, hymyilevät, itkevät ja ovat allapäin. Tunteet, joita esimerkiksi ilmeet edustavat, ovat abstrakteja ilmiöitä. Niihin kuitenkin voidaan liittää tietynlaisia piirteitä. Kuten Hall (1997b, s. 17) toteaa, ovat myös ilmeet ja eleet merkkejä, jotka luovat representaatioita. Tunteet ovat henkilökohtaisia kokemuksia, joiden välittymiseen representaatioiden rakentumisen lailla vaikuttaa kaikki aiemmin koettu.

4.1.2 Kapinoiva tyttö

@tympeattytot-Instagram-tilillä esiintyy lukuisia kapinoivia tyttöjä. Julkaisuissa korostuu väsymys, halu muutokseen ja yhteiskunnallisten rakenteiden ravisteluun. Taiteen luonne on aktivistinen. Sarjakuvissa käsitellään muun muassa väkivallan vastustamista, seksuaalista hyväksikäyttöä, urheilun epätasa-arvoa sekä äitiyttä erilaisten tyttöjen kautta (ks. esimerkiksi Tympeät tytöt, 2022f; Tympeät tytöt 2022j; Tympeät tytöt 2022n). Kuten Bobel ja muut (2010, s. 18–19) toteavat, on yhteiskunnallisia teemoja helpompi lähestyä, jos ne on muotoiltu selkeään, esimerkiksi visuaaliseen muotoon. Sosiaalinen media toimii alustana nykypäivän feministeille, joihin @tympeattytot-tili itsessään, sekä tilillä seikkailevat tytöt voidaan lukea (Molyneux ja muut, 2021, s. 14).

Kapinoivat tytöt näyttäytyvät esimerkiksi kuvan 3 julkaisussa. Julkaisun (@tympeattytot, 2022k) kuvassa on kasa vaaleanpunaisiin peliasuihin pukeutuneita jalkapallon pelaajia.

Tytöt vilkuilevat toisiaan ja halailevat jalkapalloja. He näyttävät ikään kuin suojelevan lajiaan, ehkä samalla myös itseään. Syleilyyn hukkuviin jalkapalloihin voidaan liittää kapinointia ilmentäviä merkityksiä. Tytöt eivät halua, eivätkä aio päästää palloista irti. Tässä voidaan nähdä olevan viitteitä myös esimerkiksi historialliseen tasa-arvotaisteluun. Toisaalta kuvan tulkintaan vaikuttaa se, miten tarkastelija itse lähestyy aihetta. Ihmiselle, jolla ei ole suhdetta urheiluun tai sen tasa-arvo-ongelmiin kuva voi näyttäytyä jopa humoristisena.

Kuva 3. Urheilun epätasa-arvoon kantaa ottava julkaisu. Kuvakaappaus @tympeattytot-Instagram-tililtä (@tympeattytot, 2022k).

Julkaisun kuvateksti tarttuu urheilumaailman epäkohtiin etenkin jalkapallon näkökulmasta. Tekstissä kerrotaan pelaajien välisistä palkkaeroista ja siitä, kuinka naisten urheilua pidetään "tylsänä". Eri sukupuolten väliset mahdollisuudet harrastaa, osallistua ja urheilla ammattilaistasolla nostetaan esiin terävästi. Ongelmakohtia on ollut läpi vuosisatojen (ks. esimerkki 4).

- (4) Tai voisiko naisten jalkapallon pienempään arvostukseen ja sitä myötä pienempiin yleisöihin ja sponsoriidieihin vaikuttaa historia? Kun 1900-luvulla miesten jalkapallo kehittyi 'kuningaslajin' asemaan, naisten jalkapallo oli laajalti kiellettyä lajiliittojen säännöissä ja jopa laeissa. Lajin kotimaassa, Englannissa 1900-luvun alussa naisten jalkapallo oli

suositumpaa kuin miesten. Naisten menestyksen pelko ja yleinen tarve palauttaa tytöt 1. maailmansodan jälkeen nk. ruotuun johti siihen, että Englannin jalkapalloliitto kielsi lajin naisilta 50 vuodeksi.

Kuvatekstissä korostetaan, kuinka naiset ”tietysti jatkoivat pelaamista”. Julkaisun kuvaa mukailleen tytöt ovat pitäneet lajistaan ja oikeuksistaan kiinni. Kuvatekstin lopussa tilanne tuodaan tähän päivään: millainen tilanne voisi olla, jos laji olisi saanut kehittyä vapaasti? (ks. esimerkki 5).

- (5) Kun naisten jalkapallolle on alettu antaa pikkuhiljaa tilaa, myös suosio on kasvanut tasaisesti. Nyt suurimmat pelit vetävät samanlaisia yleisöjä kuin miestenkin.

Kapinoiva tyttöys ilmenee myös esimerkiksi kuvan 4 julkaisussa. Julkaisun (@tympeattytot, 2023a) kuvatekstissä käsitellään Ylen Kulttuuriyökkösen esittämää radio-ohjelmaa, jossa neljä miespuolista taidealan vaikuttajaa on keskustellut naispuolisten pila- ja sarjakuvapiirtäjien puutteesta. Julkaisussa korostuu naisten ja tyttöjen poistaminen aloilta, joilta tytöt on poistettu läpi historian (Mendes, 2015, s. 42–43).

Kuvatekstissä painotetaan keskustelijoiden huolestunutta asennetta ja tietämättömyyttä eri taidegenrejen edustajista (ks. esimerkki 6). Kirjoitus on kirjoitettu tilanteeseen tyytymättömän tytön näkökulmasta. Tekstin lopussa taiteilija itse toteaa, että ”tää on sitten TYTÖN tekemä PILAPIIRROS”.

- (6) Sarjakuva on hyvä esimerkki taidemuodosta, jossa naiset ja sukupuolivähemmistöt on työnnetty syrjään koko historian ajan. Plot twist: silti meitä on. Jos nauttii mukavasta yhteiskunnallisesta vallasta eikä vaivaudu koskaan vilkaisemaan marginaaliin, on helppo ajatella, ettei sinne työnnettyjä asioita ole olemassa. Ei naisten piirroksia valtavirrassa ja lehtien sivuilla liikaa näy. Mutta julistamalla naispiirtäjät olemattomiksi, ei ainakaan vahvista heidän mahdollisuuksiaan.

Julkaisun kuva poikkeaa hieman tilin muusta sisällöstä, sillä julkaisussa ei esiinny tyttöjä. Sen sijaan kuvassa on neljä enkelinsiipistä, pilvien päällä lentelevää mieshahmoa edustamassa radiossa keskustelleita miehiä. Kuvan ylälaudassa on banderolli, jossa

lukee ”meillä ei ole Suomessa yhtäkään naispuolista pilapiirtäjää...”. Tytöt on ikään kuin pyyhitty pois kuvasta, taidekentältä. Kapinallisuus ja halu muutokseen ilmenevät nimenomaan kuvatekstissä. Kapinallisuudesta kertovat merkit, kuten sanavalinnat, näyttäytyvät kirjoitetussa kielessä sekä tyttöjen visuaalisessa olemattomuudessa. Julkaisu nojaakin pitkälti sen sanomaan. Koska tyttöjä ei näy kuvassa, voi sen välittämä viesti olla myös ristiriitainen. Kuten Paasonen (2010, s. 41) toteaa, representaatiot vaikuttavat myös siihen, miten kukin näkee itsensä osana laajempaa yhteiskunnallista kokonaisuutta.

Kuva 4. Naisten asemaa taidealalla käsittelevä julkaisu. Kuvakaappaus @tympeattytot-Instagram-tililtä (@tympeattytot, 2023a).

4.1.3 Kriittinen tyttö

Kriittiset tytöt esiintyvät useissa @tympeattytot-tilin julkaisuissa. Kriittisyys ilmenee erityisesti kritiikkinä yhteiskuntaa ja vallitsevia stereotyyppioita kohtaan. Kuten Ojanen (2010, s. 123–124) toteaa, erilaiset stereotyyppit ja ihanteet ovat vahvasti läsnä tyttöjen arjessa. Tyttöjen yhteiskunnallista tilaa pyritään laajentamaan aineiston julkaisuissa. Sekä julkaisujen kuvissa että kuvateksteissä kyseenalaistetaan valtarakenteita ja normistoa, jonka mukaan etenkin tyttöjen ja naisten oletetaan toimivan (ks. esimerkiksi

Tympeät tytöt 2022t; Tympeät tytöt 2023b). Kriittisyys korostuu erityisesti kuvan 5 esimerkissä. Julkaisu (@tympeattytot, 2022c) käsittelee yhteiskunnassa esiintyvää rasismia ja sen kieltämistä. Kuvan keskiössä on tumma tyttö, joka polttaa kädet puuskassa tupakkaa. Violetille taustalle on piirretty sulavia sydämiä, joiden muoto toistuu myös tytön hiuksissa. Tytön ilme on tympääntynyt, jopa vihainen. Kuvan ylälaitaan on kirjoitettu teksti ”nyt sä kärjistät”. Julkaisun tarkastelijan vastuulle jää selvittää, onko tyttö itse äänessä vai onko sanat osoitettu tytölle. Itse tulkitseen lauseen olevan ulkopuolisen tahon sanoittama, josta tytön olemus myös viestii.

Kuva 5. Rasismia ja syrjintää käsittelevä julkaisu. Kuvakaappaus @tympeattytot-Instagramtililtä (@tympeattytot, 2022c).

Julkaisun kuvatekstissä pureudutaan psykologiseen manipulointiin, jonka tarkoituksena on normalisoida ja selittää rasismien olemassaoloa. Esiin nostetaan etenkin valkoisten käyttämät keinot, kuvailemat stereotyypit ja tavat puhua rasismista. Tämä alleviivaa tyttöyden monimuotoisuutta ja sen ymmärtämisen tärkeyttä. Moninainen naiskuvasto on välttämätöntä. Tytöt eivät ole homogeeninen massa, joka koostuu vain valkoisista heteroista (Kyrölä, 2006, s. 115–116). Teksti tarkastelee syrjintää etenkin tummien tyttöjen ja naisten näkökulmasta, jotka omalla toiminnallaan kritisoivat valtarakenteita ja pyrkivät muutokseen (ks. esimerkki 7). Käytetyt sanavalinnat ovat teräviä ja

tunnelatautuneita, jotka vahvistavat kuvaa kriittisyydestä. Julkaisun sisältö nostetaan naisliikkeen historian kautta tähän päivään.

- (7) Rasistinen gaslighting kytkeytyy stereotypiaan "vihaisesta mustasta naisesta". 1800-luvun Amerikassa syntynyt rasistinen myytti on vakiintunut kulttuurin ja viihteen myötä kaikkialle. Yhä ei-valkoisena pidetty aktivistinainen esitetään usein mediassa hyökkäävänä. Toki naisaktivistit nähdään väristä riippumatta hankalina ämminä, mutta valkoisille rajat ovat väljemmät.

Kriittisyys vahvoja stereotypioita kohtaan näyttäytyy esimerkiksi kuvan 6 julkaisussa. Julkaisu (@tympeattytot, 2023d) käsittelee ja kritisoi kapitalistista talousjärjestelmää nostaten samalla esiin tyttöjen kohtaamia ennakkoluuloja. Sosiaalisessa mediassa kiertänyt "Girl math" -trendi luo julkaisun mukaan vaikutelmaa tyttöjen tyhmyydestä ja kyvyttömyydestä ymmärtää taloutta. Jos tyttö löytää taskun pohjalta setelin, on se ilmaista uutta rahaa!

Kuva 6. Tyttöyttä ja taloutta käsittelevä julkaisu. Kuvakaappaus @tympeattytot-Instagram-tiiltä (@tympeattytot, 2023d).

Julkaisun kuvassa on kolme tyttöä, joita ympäröivät laskimet, setelit ja erilaiset matemaattiset kaavat: erilaiset kielen visualisoimat merkitykset, jotka voidaan liittää

esimerkiksi varakkuuteen. Heidän yläpuolellaan on teksti "girlmath". Tyttöjen ilmeet näyttävät pohtivilta. Yhden katse kohdistuu suoraan yllä olevaan tekstiin, toinen on kääntänyt päänsä kokonaan toiseen suuntaan. Kolmas pitää kädessään oletettavasti kallista merkkilaukkua. Tytöt esitetään samassa tilassa rahan ja talouden kanssa. Kuvan mukaan tytöt kuuluvat kyseiseen tilaan.

Kuvatekstissä alleviivataan "girl math" -trendin seksistisyyttä ja matemaattisen ajattelun lähtökohtia. Tytöt ovat olleet ne, jotka ovat alkaneet hyödyntää matematiikkaa ja laskukaavoja erilaisissa kotitöissä ja arjen havainnoissa (ks. esimerkki 8).

- (8) Trendillä on ilmeisen seksistinen klangi: tyttö toimii synonyymina epäloogisuudelle sekä pönkittää stereotypiaa, että tytöt olisivat huonoja matikassa ja taloudessa. Sisäänkirjoitettu vastinpari tyttömatikalle on oikea, 'poikien matikka'.

Julkaisu kokonaisuudessaan ravistelee ja kritisoi stereotypiaa tyhmästä tytöstä ja siitä, ettei talouteen liittyvä keskustelu kuuluisi kaikille sukupuolesta riippumatta. Kyseinen julkaisu nojaa laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja siitä seuranneisiin ilmiöihin sosiaalisessa mediassa. Toisin sanoen, julkaisu ei edusta ainoastaan tyttöä vaan tyttöä osana tiettyä laajempaa yhteiskunnallista kontekstia.

4.1.4 Seksuaalinen tyttö

@tympeattytot-tilin julkaisuissa tytöstä muodostuu seksuaalisesti vapaa ja moninainen kuva. Tyttö tutkimuksen tapaan useiden julkaisujen keskiössä ovat seksuaalisuuden ja ruumiillisuuden teemat (Ojanen, 2010, s. 123–124). Taiteessa käsitellään myös kysymyksiä esimerkiksi seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja häpeään liittyen, joita tyttöjen kuvat ikään kuin ruumiillistavat (ks. esimerkiksi Tympeät tytöt, 2022d; Tympeät tytöt, 2022j). Julkaisujen tytöt edustavat jaettuja kokemuksia ja kipukohtia. Seksiä ja seksuaalisuutta voidaan pitää yhteiskunnassa vielä tabuna (Zobl & Reitsamer, 2014, s. 236). Aktivistisessa taiteessa aihetta käsitellään avoimesti ja visuaalisesti.

Kuva seksuaalisesta työstä ja seksiin liittyvästä häpeästä rakentuu voimakkaasti esimerkiksi kuvan 7 julkaisussa. Julkaisun (Tympeät tytöt, 2022a) kuvassa esiintyy tummahiuksinen naishenkilö, joka on erilaisten hedelmien ympäröimä. Hahmolla on yllään läpikuultava paita, jonka läpi tämän rinnat näkyvät. Hahmo on muuten alaston. Tyttö pitelee sitrushedelmää sukupuolielimensä päällä. Tytön iholla näkyy paljon tatuointeja, joissa lukee esimerkiksi ”good fuck”, ”lutkaleima” ja ”pick me”. Tatuoinneista on tunnistettavissa myös esimerkiksi aikuisviihdelehti Playboyn logo. Hahmo katsoo apean näköisenä alaviistoon pois päin kuvan katsojasta.

Kuva 7. Seksuaalista halua ja siihen liittyvää häpeää käsittelevä julkaisu. Kuvakaappaus @tympeattytot-Instagram-tililtä (@tympeattytot, 2022a).

Julkaisun teksti käsittelee seksiposiitivisuutta ja naishenkilöiden kokemaa painetta seksikumppanien määrästä. Tekstissä vertaillaan tyttöjen ja poikien kokemuksia ja kertomuksia halukkuuteen liittyen: jos tyttö haluaa paljon seksiä, maalataan hänet lähes automaattisesti yliseksuaaliseksi tai seksihulluksi (ks. esimerkki 9).

- (9) Normit tulevat esiin erityisesti heterosuhteissa. Olen seonnut laskuissa, kuinka moni tyttö on kertonut poikaystävänsä väittäneen häntä yliseksuaaliseksi, jos tyttö on halunnut jäbää enemmän seksiä. Eikä ole

väliä, kuinka suuri halun määrä on, vaan sillä, että se on suurempi kuin miehellä.

Vaikka teksti on kirjoitettu minäkertojassa ja ikään kuin taiteilijan suulla, on teksti itsessään jaettu ja kokemuksia käsittelevä. Kuvan tyttö ei kerro ainoastaan omaa tarinaansa, vaan kuvailee yhteisiä kipuiloja. Slutsheimauksesta puhutaan yli ikäpolvien jatkuneena ilmiönä (ks. esimerkki 10). Slutsheimauksella tarkoitetaan esimerkiksi vaatetukseen, seksikumppanien määrään tai seksuaalisuuteen liittyvää negatiivissävytteistä kommentointia.

(10) E-pillerin piti vapauttaa tyttöjen seksielämä ”jo” 60-luvulla.

Julkaisun tyttö näyttäytyy pitkään jatkuneeseen keskusteluun väsyneenä. Hän on kuitenkin läpinäkyvästi esillä omana itsenään, vaikka tekstin mukaan tytöt joutuvat usein pienentämään ja peittelemään itseään ja seksikokemuksiaan. Tyttö haluaa olla kokemustensa kanssa esillä. Tekstissä esiin nousset käsitteet näkyvät suoraan kuvan tytön iholla erilaisina ”leimoina”. Taustan hedelmien lomassa vilisee sanoja, kuten ”kenelle”, ”annoin” ja ”pillua”. Julkaisun voi nähdä sisältävän myös intertekstuaalisia viittauksia, jotka ovat tyyppillisiä sarjakuville (Kaindl, 2004, s. 173–175). Tytön käsissään pitelemä hedelmä voidaan tulkita tietynlaisena kiellettyinä hedelmänä, jota ei saisi yhteiskunnan mukaan antaa liian monelle. Tyttö ei ota lukijaan suoraa katsekontaktia, mikä voi viestiä aiheen herkkyydestä.

Seksuaalisen moninaisuuden teema näyttäytyy voimakkaasti @tympeattytot-tilin julkaisuissa. Esimerkiksi kuvan 8 julkaisussa (Tympeät tytöt, 2022i) tytöt kuvataan heteronormatiivista katsetta kyseenalaistavina ja queer-historiaa esiin tuovina hahmoina.

Kuva 8. Normatiivista läheisyyden kuvastoa haastava julkaisu. Kuvakaappaus @tympeattytot-Instagram-tililtä (@tympeattytot, 2022i).

Kuvan keskiössä on kaksi naishahmoa, jotka suutelevat toisiaan. Tausta on pastellisävyinen, ja tunnelma hahmojen välillä on lämmin ja intiimi. Tytöt tuntuvat turvautuvan toisiinsa. Tyttöjen eteen on kirjoitettu teksti ”vain tosi hyviä ystäviä”. Sana ”ystäviä” on kirjoitettu korostetusti eri värillä ja fontilla. Teksti viittaa kuvatekstissäkin ilmenevään oletukseen, jonka mukaan saman sukupuolen edustajat nähtiin ja nähdään edelleen usein platonisina ystävinä (ks. esimerkki 11). Julkaisu korostaa erilaisia seksuaalisuuden kokemuksia ja määritelmien liukuvuutta, sekä alleviivaa tämän päivän feminismiin inklusiivisuutta eli osallistavuutta.

(11) Polveilevia rakkauskirjeitä, 30 vuotta yhteiseloja ja jaettu hautapaikka: tytöt olivat selvästi tosi hyviä ystäviä!

Sukupuolen ja seksuaalisuuden monimuotoisuutta käsitellään myös muun muassa kuvan 9 julkaisussa (Tympeät tytöt, 2022p). Julkaisussa esiintyy tympeän tytön sijaan mies. Punertavien kukkien kehystämän kuvan keskellä on tumma mieshahmo, jonka pään ympärillä lukee teksti ”vitun homo”. Mies nojautuu käteensä ja on sulkenut silmänsä. Kuvan hahmo näyttäytyy omissa maailmoissaan olevana. Kukat ja sarjakuvan värimaailma luovat teokseen jopa utopistista tunnelmaa.

Kuva 9. Seksuaalisuuden kapeita kuvastoja käsittelevä julkaisu. Kuvakaappaus @tympeattytot-Instagram-tililtä (@tympeattytot, 2022p).

Julkaisun kuvatekstissä pohditaan naiseuden ja mieheyden suhdetta sekä sukupuolen kokemuksen irrallisuutta biologiasta. Esimerkiksi Puustinen ja muut (2006, s. 18–19) sekä Harvey (2020, s. 3–4) ovat omissa tutkimuksissaan korostaneet samanlaista lähestymistä. Kuvatekstissä pohditaan myös "homottelua" ja oman sukupuolen tai seksuaalisuuden todistelua (ks. esimerkki 12).

- (12) Miehuutta rakennetaan ennen kaikkea eroilla suhteessa naiseuteen: kunnollinen miehuus on kaikkea sitä, mitä naiseus ei ole. Samalla miehet opetetaan vahvistamaan identiteettiään halveksamalla feminiinistä. Kunnon heteromies voi fiilistellä pörrösukkia, leikkokukkia, hattaraa, pastellisävyjä, hunajaa, pikkueläimiä, halauksia, kasvohoitaja ja tunnetaitoja vain yksityisesti (tyttöystävän kanssa).

Taiteessa esitetyt tytöt, ja pojat, luovat omalla olemassaolollaan samaistumis pintaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville ja lisäävät nähdäksi tulemisen kokemusta.

4.2 Multimodaalisuus representaatioita rakentamassa

@tympeattytot-Instagram-tilin julkaisuissa ilmenevät representaatiot rakentuvat multimodaalisesti eri moodien kautta. Omassa analyysissäni syvennyn erityisesti kuvallisiin ja tekstuaalisiin moodeihin. Koska Instagram on sosiaalisen median alusta ja se sovelluksena mahdollistaa myös muiden moodien käytön, otan tämän huomioon analyysissäni. En omassa tutkielmassani analysoi julkaisujen kommentteja, mutta tarkastelen @tympeattytot-tiliä nimenomaan sosiaalisen median kontekstissa. Vuorovaikutusmahdollisuus yleisön ja ylläpitäjän kanssa on olemassa. Sosiaalisessa mediassa julkaisujen muokkaaminen jälkikäteen on myös mahdollista. Esimerkiksi Instagramissa tilin ylläpitäjä voi muokata kuvatekstejä tai piilottaa kokonaisia julkaisuja. Digitaalinen alusta ja sen multimodaalinen luonne tarjoavat siis mahdollisuuden jo luotujen kuvastojen muokkaamiseen.

Eri moodit muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jota julkaisun lukija tarkastelee. Moodeja voidaan pitää kerroksellisina. Representaatiot muodostuvat yhtälailla kerroksellisesti (Bateman ja muut, 2017, s. 18). Kuva ja teksti voivat rakentaa kuvastoa yhdessä ja erikseen. Osa teemoista tai ilmaisuista eivät välttämättä avaudu lukijalle ilman toista (Stöckl, 2004, s. 23). Aineisto koostuu sarjakuvapiirroksista, joissa multimodaalisuus ja merkkien ymmärtäminen korostuvat erityisen paljon. Julkaisut itsessään ovat eri tekniikoiden ja medioiden muodostamia kokonaisuuksia, jotka taiteen lisäksi edustavat kompleksisia merkitysjärjestelmiä (Kaindl, 2004, s. 190).

4.2.1 Kuvan ja tekstin vuoropuhelu

@tympeattytot-tilin julkaisuissa kuvan ja kirjallisen tekstin vuoropuhelu on vahvaa. Tekstuaaliset sekä visuaaliset moodit esiintyvät aineistossa päällekkäin. Sarjakuvalla tyypillisesti tekstin nonverbaaliset eli sanattomat elementit visualisoivat kirjallista puolta (Kaindl, 2004, s. 176). Kuvatekstit puolestaan ovat polveilevia, esseemäisiä

kokonaisuuksia, jotka liittyvät julkaisun kuvaan. Kuvan ja tekstin keskinäinen yhteys näkyy esimerkiksi kuvan 10 julkaisussa.

Kuva 10. Äidinkieltä eri moodien avulla käsittelevä julkaisu. Kuvakaappaus @tympeattytot-Instagram-tililtä (@tympeattytot, 2022s)

Julkaisun (Tympeät tytöt, 2022s) kuvan miljöönä on kodikkaan näköinen keittiö, joka rönsyilee värikkäistä huonekaluista ja teksteileistä. Kuvan keskiössä ovat nainen ja tyttö, oletettavasti äiti ja tytär. Äiti on kyykistynyt lapsen korkeudelle ja näyttää tälle kieltä. Tytär istuu kuuntelevan näköisenä äitiään vastapäätä ja katsoo tätä silmiin näyttäen myös kieltä. @tympeattytot-tilin julkaisuissa toistuu kuvilla ja sanoilla leikkittely. Kuten Pérez-Gonzales (2014, s. 182) osoittaa, kuvaa voitaisiin tarkastella ilman kuvatekstiä, mutta sen syvemmät merkitykset, konnotaatiot, eivät avautuisi ilman tekstuaalista sisältöä ja sen luomaa kontekstia. Sama pätee myös toiseen suuntaan. Ilman multimodaalisuutta olisi teoksen luoma vaikutelma hyvin eri.

Julkaisun kuvateksti käsittelee äidinkieltä, sen historiaa ja naisen ääntä. Kuinka vaikeneminen on naiselle oikea ratkaisu, ja suun aukominen voi johtaa ongelmiin (ks. esimerkki 13). Laajempi konteksti on naisen aseman historiassa. Julkaisussa kirjaimellinen ja abstrakti ilmaisu solmiutuvat yhteen.

- (13) Hassua, kun miettii, kuinka kauan äideillämme on edes ollut lupa käyttää kieltään. Eikö kieli tarkoita ääntä, oikeutta keskustella, ilmaista mielipiteensä, kirjoittaa kirjoja? Moista ylellisyyttä yhteiskunnat ovat alkaneet sallia naisille todella vasta viime vuosisadalta lähtien. Puhumisen, ajattelun ja kirjallisuuden historiallinen sukupuoli on mies.

Julkaisussa hahmojen ympärille on kätkeyty intertekstuaalisia viittauksia naisliikkeen historiaan. Keittiön pöydällä on aktivisti Audre Lorden klassikkoteos *Sister Outsider*, ja jääkaapin oveen on kiinnitetty feministisistä lyriikoistaan tunnetun punkyhtye *Bikini Killin* nimellä varustettu kortti. Kuvassa esiintyvä tyttö on sijoitettu ympäristöön, jossa suun saa avata, ja jossa feminismi on osa arkea. Tyttö on syntynyt puhumaan.

Vastaavanlaista eri moodien hyödyntämistä ja niillä leikkittelyä näyttäytyy aineistossa runsaasti. Eräässä julkaisussa (*Tympeät tytöt*, 2023b) kuvan metsää peittää sukupuolielimistä koostuva sienirihmasto. Peniksiltä näyttävät tatit ja vulvavahverot kannattelevat kahta alastonta hahmoa. Heidän intiimialueitaan ei näytetä. Julkaisun teksti käsittelee sukupuolisensitiivistä kasvatusta ja lapsen genitaalien merkitystä vanhemmille. Kuva ja teksti luovat yhdessä julkaisulle sisällön, jota lukija tarkastelee ja tulkitsee (Stöckl, 2004, s. 23–25). Julkaisu ei ota ainoastaan kantaa sukupuoleen liittyvään keskusteluun, vaan myös siihen, miten ympäröivä kulttuuri vaikuttaa tapaan, jolla aiheesta keskustellaan.

Kuvan 11 julkaisussa (*Tympeät tytöt*, 2023c) äidit ovat piiloutuneet hoivajärjestelmän tukipilareiksi ja lämpimän turvallisiksi vuodesohviksi. Julkaisun kuva avaa näkymän vaaleanpunaisena hehkuvaan olohuoneeseen, joka näyttää ensikatsomalta veikeältä ja leikkisältä. Kun teosta katsoo tarkemmin, on huonekalujen sekaan piilotettu tyttöjä, naisia ja äitejä. Yksi äiti on sulautunut verhojen sekaan ja toinen piiloutunut lampunvarjostimen alle. Kolmas on muuttunut jo lähes kokonaan nojatuoliksi ja neljäs odottaa istujaa pehmeille istuintyyntyilleen. Pöydällä olevilla kahvikupeilla on enää sormet jäljellä. Seinää koristaa ”kätkeyty äidit” -teksti, joka on puoliksi valunut piiloon tyyntyjen taakse. Värikäs olohuone kuvautuu kokonaisuutena yhteiskuntana, joka kätkee

syleilyynsä hoivaavia tyttöjä ja naisia. Sarjakuvapiirros on itsessään moniulotteinen, mutta sen syvin sisältö aukeaa kunnolla vasta kuvatekstissä (Bateman ja muut, 2017, s. 18).

Kuva 11. Piilotettuja äitejä eri moodien avulla käsittelevä julkaisu. Kuvakaappaus @tympeattytot-Instagram-tililtä (@tympeattytot, 2023c).

Julkaisun kuvateksti pureutuu taloustieteen historiaan ja ihmisen toiminnan motivaattoreihin. Tekstissä nostetaan esiin oletus naisen ja tytön tarjoamasta hoivasta ja kyseenalaistetaan historiassa näyttäytynyttä ”kätketyn äidin valokuvatyyppiä”, jonka tarkoituksena oli kirjaimellisesti poistaa hoivaa tarjoavat äidit todellisuudesta (ks. esimerkki 14).

- (14) Naisten tekemä hoivatyö ja sen arvo on tapana jättää visusti piiloon. Historian kirjaimellinen esimerkki on 1800-luvun viktoriaanisella ajalla trendannut kätketyn äidin valokuvatyyppi (hidden mother). Siinä lapset valokuvattiin äidin sylissä, mutta äiti piilotettiin kankaan tai verhon taakse tai naamioitiin esimerkiksi tuoliksi. Kuvien äidit ovat kuin ihmishuonekaluja, etäisesti ihmistä muistuttavia, muuhun sisustukseen häivytettyjä kodinkoneita.

Kätkettyt äidit tuodaan tämän päivän kontekstiin alleviivaamalla yksilökeskeistä puhetaapaa ja suorituskeskeistä yhteiskuntaa. Julkaisun ja samalla julkaisussa esiintyvien

naishahmojen kantaaottavuus rakentuu nimenomaan tekstin ja kuvan käymästä vuoropuhelusta sekä siitä, *miten* naiselle luodaan merkitys esittämällä hänet ihmisen sijaan huonekaluna.

4.2.2 Yhteys yleisöön sosiaalisessa mediassa

@tympeattytot-tilin julkaisut edustavat sosiaaliseen mediaan julkaistua taidetta. Taiteen lisäksi myös julkaisualusta on multimodaalinen sekä interaktiivinen (Fuchs, 2014, s. 44). Viestintä ei ole yksisuuntaista. Instagramissa esimerkiksi julkaisujen jakaminen uudelleen ja kommentointi on mahdollista. Kommentointiin saatetaan kannustaa julkaisun kuvatekstissä, mikä mahdollistaa tilin seuraajien osallistumisen (Fuchs, 2014, s. 52). Tämä antaa myös tilin sisältöä tarkasteleville äänen sanoittaa julkaisujen herättämiä ajatuksia. @tympeattytot-tilin julkaisuissa multimodaalista alustaa on hyödynnetty monin eri tavoin.

Esimerkiksi kuvan 12 julkaisussa (Tympeät tytöt, 2022b) kuvatekstissä taiteilija kehottaa seuraajia kommentoimaan ja jakamaan omia kokemuksiaan sairaslomapyyntöihin liittyen. Julkaisun kuvan keskiössä on sydän, jonka sisällä on vaaleanpunaiseen mekkoon pukeutunut harppua soittava enkeli. Enkeli ikään kuin laulaa tekstiä, joka on kirjoitettu myös julkaisun kuvatekstiksi (ks. esimerkki 15).

Kuva 12. Sairaslomia käsittelevä julkaisu, joka kannustaa yleisöä kommentoimaan. Kuvakaappaus @tympeattytot-Instagram-tililtä (@tympeattytot, 2022b).

- (15) Ihan vain muistutukseksi. Kun joku ilmoittaa olevansa saikulla, siihen ei vastata: "Etkö nyt kuitenkin pystyis hoitaa vielä tän?" Vaan: Take your time, voimaa ja lämpöä ❤️"

Anna palaa kommentteihin järkyimmät vastaanotot siihen, kun oot ilmoittanut olevasi saikulla.

Tutkielmassani en analysoi julkaisujen kommentteja, mutta kiinnitän huomiota sosiaalisen median tarjoamiin mahdollisuuksiin. Erityisesti taiteen ja representaatioiden kontekstissa asetelma on hyvin mielenkiintoinen. Tilin seuraajat voivat omalla toiminnallaan, kuten kommentoimisella, rakentaa tai muokata kuvastoja, joita julkaisut välittävät. Tämä alleviivaa myös laineikkaan feminismiin ydinajatuksia: sitoutuvuutta ja luovuutta (Molyneux ja muut, 2021, s. 1–3). Taiteesta tulee uudella lailla yhteistä ja yhdessä koettua. Ihmiset verkostoituvat sosiaalisen median kautta, koska se tarjoaa tilan samaistumiselle ja tiedon välittämiseksi. Julkaisua tarkasteleva voi nähdä kuvassa tai kuvatekstissä itsensä.

Sama tematiikka näyttäytyy myös kuvan 13 esimerkissä (@tympeattytot, 2022t). Julkaisun kuva avaa näkymän toimistotilaan. Kiireiseltä näyttävät tytöt näpyttelevät

tietokoneitaan ja vilkuilevat taustalla hääriviä siivoojia. Siivoojat imuroivat ja pyyhkivät ikkunoita vilkuillen takaisin. Katsekontaktia hahmojen välillä ei suoranaisesti ole, mutta tytöt tiedostavat toistensa läsnäolon. He ovat samassa tilassa yhdessä, mutta osin erikseen. ”Alipalkattujen, mutta välttämättömien töiden” tekijät kuvataan teoksessa ruskeina tyttöinä. Kuva rakentaa vaikutelmaa näkymättömästä rajaviivasta eri työtehtävien välillä.

Kuva 13. Työvoimapulaa käsittelevä julkaisu, joka korostaa jaettuja kokemuksia. Kuvakaappaus @tympeattytot-Instagram-tililtä (@tympeattytot, 2022t).

Kuvatekstissä avataan nykypäivän työvoimapulan, orjuuden ja rasismien liitoskohtia. Tummat tytöt ja pojat laitetaan ”hanttihommiin”, koska se sopii parhaiten kapitalistiselle ajatusmallille (ks. esimerkki 16).

- (16) Sosiologit kuvasivat jo 1800-luvulla, miten orjatalouden jälkeen mustia palkattiin mieluummin palvelijoiksi ”koska he näyttivät palvelijoilta”. Kun korkeakoulutettu maahanmuuttaja kelpaa Suomessa lähinnä Wolt-kuskiksi, kyse ei ole markkinalogiikasta vaan rasismista.

Työelämän tilanne kuvataan yhteisenä ja jaettuna, mutta epätasa-arvoisena. Julkaisun kuvatekstissä esitetään suora kysymys lukijalle: ”Kun vaihtoehtoja ei ollut, niin kai sitä on pidetty turpa kii ja hoidettu hommat. Tämähkö perään me haikailemme?”. Yleisöä ei suoranaisesti kehoiteta kommentoimaan julkaisua, mutta yhteys luodaan eri moodien

avulla. Seuraajat voivat halutessaan jakaa julkaisua, osallistua keskusteluun tai kritisoida esitettyä kuvastoa. Jos sisältö koetaan samaistuttavaksi, on sen saavuttaman yleisön koko myös oletettavasti suurempi (Bishop, 2007, s. 1882). Tämä puolestaan kasvattaa aktivistisen taiteen aikaansaamaa liikehdintää ja toisaalta esillä olevien representaatioiden merkitystä.

4.3 Yhteenveto

Aloitin analyysin vastaamalla ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, eli millaisia tyttöyden representaatioita esitetään sosiaaliseen mediaan julkaistussa taiteessa. Multimodaalista representaatioanalyysiä hyödyntäen taulukoin julkaisuista löydettävät tyttöyttä ilmentävät merkit ja niiden merkitykset, sekä laajemman yhteiskunnallisen kontekstin. Näiden pohjalta aineistosta nousi esiin neljä toistuvaa tyttöyden kuvaa: herkkä tyttö, kapinoiva tyttö, kriittinen tyttö sekä seksuaalinen tyttö.

Herkän tytön representaatiota rakennettiin aineistossa etenkin tunteiden tunnistamisen ja niiden näyttämisen kautta. Tämä ilmeni esimerkiksi kuvissa esiintyvien tyttöjen ilmeissä ja elekielessä. Sarjakuvalla ominaisesti julkaisuissa hyödynnettiin tehokeinoja, kuten erilaisia fontteja ja ristiriitaisuuksia kuvan ja tekstin välillä. Näiden avulla tyttöjen tunteina pyrittiin korostamaan. Julkaisujen kuvatestit pureutuivat etenkin naisvihaan, mikä korostaa tilin ja sillä julkaistun taiteen aktivistisuutta.

Kapinoivan tytön representaatio heijastui erityisesti aineistossa käsiteltävissä teemoissa. Julkaisuissa toistuivat esimerkiksi yhteiskunnallisen muutoksen tarve ja yhteisiin kipukohtiin kantaa ottaminen. Tämä ilmeni niin kuvissa kuin kuvateksteissä. Kantaaottavuus ilmeni aineiston kuvissa myös tyttöjen poistamisena esimerkiksi taidekentältä. Tämä on tietynlainen nyökkäys naisen aseman historialle, jossa tytöt on pyyhitty miesten tieltä pois.

Aineistossa ilmenevä kriittisen tytön representaatio näyttäytyi erityisesti kritiikkinä yhteiskunnan valtarakenteita ja kapitalismia kohtaan. Aineistossa tytöt kyseenalaistivat esimerkiksi sukupuoleen liitettyjä stereotyyppioita ja ihanteita. Oikea tyttö ei ole ainoastaan valkoinen, hymyilevä tai hetero. Tyttö voi olla esimerkiksi myös vihainen, ruskea ja matemaattisesti lahjakas. Koko tiliä itsessään voidaan pitää yhteiskuntakritiikkinä. Tytöt on asetettu taiteen kautta tilaan, internetiin, joka on historiassa nähty miesten paikkana (Carstensen, 2014, s. 483–485).

Seksuaalinen tyttö oli yksi esiin nousseista representaatioista. Kuten tyttötutkimuksessa yleensä, oli teemaa käsitelty laajasti (Ojanen, 2010, s. 123–124). Aineistossa ilmeni niin seksuaaliseen hyväksikäyttöön, sukupuoleen kuin seksiin liittyviä kysymyksiä. Tyttö esitettiin seksuaalisesti vapaana toimijana, joka saattaa kokea häpeää tai epäonnistumisen tunteita. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt näkyivät ja kuuluivat aineistossa vahvasti, mikä näkyi niin kuvissa kuin kuvateksteissä.

Tämän jälkeen vastasin toiseen tutkimuskysymykseen eli miten multimodaalisuus näkyy tyttöyden representaatioiden muodostumisessa. Representaatiot rakentuivat etenkin kuvan ja tekstin välisen yhteyden avulla. Sarjakuville ominaisia metaforia ja intertekstuaalisia viittauksia oli käytetty runsaasti, mikä vahvisti julkaisuista välittyvää tunnelmaa. Sana- ja kuvaleikkejä oli myös hyödynnetty useissa julkaisuissa. Yhteyttä yleisöön pyrittiin rakentamaan aineistossa esimerkiksi kommentointiin kehottavilla kuvateksteillä ja jaetuista kokemuksista kertovilla kuvilla. Sain Tanskaselta, @tympeattytot-Instagram-tilin ylläpitäjältä ja taiteilijalta, tutkimustani varten käyttöön tilin tarkemmat tilastot aikaväliltä 5. helmikuuta – 4. toukokuuta 2024. Tiedoista selvisi, että suurin osa seuraajista on 25–34-vuotiaita. Seuraajista 91,8 % on naisia (@tympeattytot, 2024). Voidaan siis todeta, että tytöt ja nuoret naiset kokevat esitetyn sisällön ja siinä esitetyt kuvastot samaistuttavina.

Representaatioiden historiallinen rakentuminen ilmenee vahvasti tavassa, jolla tytöille annetaan ääni. Aineiston julkaisujen kuvat ja kuvatestit nojaavat naisen aseman

kehittymiseen ja esimerkiksi sukupuolten väliseen tasa-arvotaisteluun. Kuvasto rakentuu kerroksellisesti. Tyttöjen ja naisten kohtaamat vaikeudet ja haasteet vaikuttavat yhä. Toisaalta aineistossa ilmenevät tytöt ovat historiaan verraten moninaisia ja perinteisiä asetelmia haastavia. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten tabuina pidettyjä aiheita on lähestytty. Toisin sanoen taiteilija tai sarjakuvateokset eivät yksinään rakenna representaatioita vaan ne yhdistyvät laajempaan, yhteiskunnalliseen kuvastojen verkostoon.

5 Päätäntö

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, miten sosiaaliseen mediaan julkaistulla aktivistisella taiteella rakennetaan tyttöyden kuvastoja. Analyysin tuloksissa selvisi, että esitetty tyttöyden kuvasto on moninainen. Aineistosta nousi esiin neljä toistuvaa tyttöyden kuvaa: herkkä tyttö, kapinoiva tyttö, kriittinen tyttö sekä seksuaalinen tyttö. Tytöt ovat erivärisiä, erikokoisia, teräväsanaisia, hiljaisia, herkkiä ja tympeitä. Aineistossa näkyvä tyttö ei pelkää kritisoida ympäristöään tai toisaalta myöntää virheitään. Multimodaalinen taide tarjoaa uudenlaisia ja vaihtoehtoisia näkökulmia siihen, millaista on olla tyttö.

Tutkimuksessa selvisi myös, että tyttöyttä rakennetaan etenkin moniulotteisuudella. Multimodaalisuus näkyy representaatioiden rakentumisessa monin eri tavoin. Käytetty media, sarjakuva, on multimodaalinen ja monitulkinainen, jonka toimivuus nojautuu nimenomaan eri visuaalisten ja tekstuaalisten elementtien yhdistelyyn. Multimodaalisuus tarjoaa tekstille mahdollisuuksia, joita monomodaalisella tekstillä ei ole. Representaatiot muodostuvat sekä kuvaa että kirjoitettua tekstiä tarkastelemalla. Tämä myös pakottaa julkaisun katselijan pysähtymään molempien elementtien, sekä käsiteltyjen teemojen äärelle.

Representaatio on käsitteenä laaja ja se kattaa alleen paljon. Käytännössä kaikkea voidaan esittää uudelleen. Omassa tutkielmassani halusin keskittyä nimenomaan tyttöyden representaatioihin, sillä feminismiin ja naisliikkeen historia osoittaa naisten jäävän edelleen usein pimentoon. Olen kiinnostunut aktivismista sekä naisten oikeuksista ja asemasta nyky-yhteiskunnassa. Koen myös, että taide on mediana äärimmäisen kiehtova. Sillä voidaan sanoittaa asioita tavalla, joka tuntuu yhtäältä hyvin henkilökohtaiselta, mutta toisaalta julkisen jaetulta. Sosiaaliseen mediaan julkaistu taide rikkoo monessakin mielessä rajoja. Taiteen äärelle pääsee esimerkiksi maantieteellisestä sijainnista riippumatta. Halusinkin selvittää, miten representaatiot rakentuvat, toimivat ja kenties haastavat vallitsevia normeja ja käsityksiä tyttöydestä nimenomaan taiteen kautta.

Sosiaalinen media vaikutti kaikista hedelmällisimmältä alustalta tutkimuksen toteuttamiseen, sillä se multimodaalisuudellaan mahdollistaa monenlaisen merkityksien rakentumisen. Sosiaalinen media tarjoaa taiteelle, kuten @tympeattytot-Instagram-tilille, merkittävän alustan vaikuttamiselle. Tavoittavuus on samassa, jollei suuremmissa mittakaavassa perinteisen median, kuten sanomalehtien ja television kanssa (Molyneux ja muut, 2021, s. 14). Poliittinen ja vaikuttava potentiaali on näin ollen laaja. Sosiaalinen media on paikka, jossa monet ulkonäköihanteet ja trendit saavat alkunsa. Tytöt kokoontuvat yhteen ja ilmaisevat itseään. Kaikki nämä osat muodostavat yhdessä mielenkiintoisen kokonaisuuden, jota oli sekä omasta mielestäni että aiemman tutkimuksen puutteen valossa tärkeää tutkia. Varsinkin nykyaikana verkkovaikuttaminen on yhä yleisempää, joten sen toimintamekanismien ymmärtäminen on välttämätöntä.

Sosiaaliseen mediaan sijoittuva tutkimus sisältää aina tietynlaisia haasteita. Digitaaliselle medialle tyypilliset piirteet tulee tunnistaa läpi tutkimusprosessin. Sosiaalisessa mediassa rakentuneet representaatiot voivat muokkautua ja elää. Niitä voidaan myös poistaa kokonaan. Multimodaalisissa kokonaisuuksissa eri elementtejä voi olla vaikeaa erottaa toisistaan, mikä saattaa aiheuttaa haasteita tarkemmassa analyysissä. Elementtien erottaminen ei toisaalta ole aina edes tarkoituksenmukaista.

Myös alustan algoritmit on hyvä tiedostaa. Instagram-käyttäjät voivat saada kuvavirtaansa täysin eri julkaisuja, jotka puolestaan voivat määritellä sitä, miltä tyttöys kullekin näyttää. Tyttöys itsessään on henkilökohtainen kokemus, ja tässä tutkielmassa lähestyinkin teemaa ja sukupuolta nimenomaan kokemuksen kautta. Tämä totta kai tarkoittaa sitä, että tyttöyden kokemus myös muille on henkilökohtainen. Aineisto koostui taidejulkaisuista, joka heijastelee taiteen subjektiivisuutta. Jokaisen tarkastelijan aiemmat kokemukset saattavat vaikuttaa tehtyihin tulkintoihin, sekä sukupuolesta että sarjakuvista.

Jatkossa tutkimuksen kohteena voisi toimia esimerkiksi laajempi aineisto. Vertaileva tutkimus eri sukupuolten kuvastojen muodostumisesta olisi mielenkiintoista. Myös esimerkiksi muunsukupuolisten tai muiden sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen representaatioiden tarkastelu sosiaalisessa mediassa olisi kiinnostavaa ja ajankohtaista. Samoin taiteen näkökulmasta multimodaalisen taiteen saavutettavuutta ja sen yhteyttä representaatioiden muodostumiseen olisi kiinnostavaa tutkia tarkemmin.

Kuten analysoitu aineisto osoittaa, ovat monet mieleen ja kieleen juurtuneet ajatusmallit edelleen läsnä, vaikka feminististä työtä onkin tehty jo vuosisatojen ajan. @tympeattytot-Instagram-tilin kaltaisia keskustelunavauksia tarvitaan lisää. Sosiaaliseen mediaan julkaistu taide voi toimia samaistumis pintana, ”omana huoneena” ja turvapaikkana tytöille. Taiteessa käsitellään aiheita, joihin liittyen keskustelu on usein mykistetty. Sarjakuvat haastavat käsitystä siitä, kenelle teemat kuuluvat ja antavat terävien tekstien ja karnevalististen kuvien muodossa äänen niille, joilta se on viety. Erilaiset tytöt ovat astuneet tilaan ja tulleet jäädäkseen.

Lähteet

- Anttila, A., Ojanen, K., Saarikoski, H. & Timonen, S. (2011). Tyttöjen juttuja: Tyttökulttuurin moninaiset tilat. Teoksessa Ojanen, K., Mulari, H. & Aaltonen, S. (Toim.), *Entäs tytöt: Johdatus tyttötutkimukseen* (135–173). Vastapaino.
- Aslama, M. (2006). Sukupuoli numeroina. Teoksessa Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. (Toim.), *Sukupuolishow: Johdatus feministiseen mediatutkimukseen* (47–62). Gaudeamus.
- Baker, S. (2011). Playing online: pre-teen girls' negotiations of pop and porn in cyberspace. Teoksessa Kearney, M. C. (Toim.), *Mediated girlhoods: New explorations of girls' media culture* (171–189). Peter Lang.
- Bateman, J., Hiippala, T., & Wildfeuer, J. (2017). *Multimodality*. De Gruyter.
- Bishop, J. (2007). Increasing participation in online communities: A framework for human–computer interaction. *Computers in human behavior*, 23(4), 1881–1893. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2005.11.004>
- Bobel, C., Judith Lorber, Project Muse, & Lorber, J. (2010). *New Blood: Third-Wave Feminism and the Politics of Menstruation*. Rutgers University Press.
- Browne, V. (2014). *Feminism, Time, and Nonlinear History*. Palgrave Macmillan US.
- Byerly, C. (2014). Women and media control: feminist interrogations at the macro-level. Teoksessa Carter, C., Steiner, L., & McLaughlin, L. (Toim.), *The Routledge companion to media and gender* (105–116). Routledge, Taylor & Francis Group.
- Carstensen, T. (2014). Gender and social media: sexism, empowerment, or the irrelevance of gender. Teoksessa Carter, C., Steiner, L., & McLaughlin, L. (Toim.), *The Routledge companion to media and gender* (483–493). Routledge, Taylor & Francis Group.
- Chadwick, W. (1990). *Women, art and society*. Thames and Hudson.
- Chute, H. L. (2010). *Graphic Women: Life Narrative and Contemporary Comics*. Columbia University Press.
- Classon Frangos, M. (2020). Liv Strömquist's Fruit of Knowledge and the Gender of Comics. *European comic art*, 13(1), 45. <https://doi.org/10.3167/eca.2020.130104>

- Dahlberg-Grunberg, M. (2014). Hybrid political activism and online/offline divide. Teoksessa Lindgren, S. (Toim.), *Hybrid media culture: Sensing place in a world of flows*. (67–90). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Dean, B. (2024, 24. maaliskuuta). Instagram Statistics: Key Demographic and User Numbers. *Backlinko*. Noudettu 4.5.2024 osoitteesta <https://backlinko.com/instagram-users>
- Downing, J.D.H. (2018). Looking back, looking ahead: What has changed in social movement since the internet and social media? Teoksessa Meikle, G. (Toim.), *The Routledge companion to media and activism* (19–29). Routledge.
- Duncombe, S. & Lambert, S. (2018). Artistic Activism. Teoksessa Meikle, G. (Toim.), *The Routledge companion to media and activism* (57–64). Routledge.
- Eyman, D. (2015). *Digital Rhetoric: Theory, Method, Practice*. University of Michigan Press.
- Fuchs, C. (2014). *Social media: A critical introduction*. Sage.
- Hall, S. (1997a). Introduction. Teoksessa Hall, S. (Toim.), *Representation: Cultural representations and signifying practices* (1–13). SAGE Publications.
- Hall, S. (1997b). The work of representation. Teoksessa Hall, S. (Toim.), *Representation: Cultural representations and signifying practices* (13–75). SAGE Publications.
- Hall, S. (1997c). Stuart Hall: the spectacle of the “other”. Teoksessa Hall, S. (Toim.), *Representation: Cultural representations and signifying practices* (223–291). SAGE Publications.
- Hankaniemi, A. (2022, 13. syyskuuta). Tympeät tytöt -sarjakuvan luoja Riina Tanskanen on historian nuorin tiedonjulkistamisen valtionpalkinnon saanut nainen. *Yle*. Noudettu 8.1.2024 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-12621002>
- Harjunen, H. (2010). Sukupuolittuneen ruumiin muodot ja merkitykset. Teoksessa Saresma, T., Rossi, L-M. & Juvonen, T. (Toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (241–243). Vastapaino.
- Harvey, A. (2020). *Feminist media studies*. Polity Press.
- Juvonen, T. (2010). Naisaktiivisuuden muuttuvat ehdot. Teoksessa Saresma, T., Rossi, L-M. & Juvonen, T. (Toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (257–274). Vastapaino.

- Kaindl, K. (2004). Multimodality in the translation of humour in comics. Teoksessa Ventola, E., Charles, C. & Kaltenbacher, M. (Toim.), *Perspectives on Multimodality* (s. 173–192). John Benjamins Publishing Company.
- Kaitaro, T. (2010). Miten esittää väritön vihreä ajatus? Representaatio surrealismissa. Teoksessa Knuuttila, T. & Lehtinen, A. P. (Toim.), *Representaatio: Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kallinen, T. & Kinnunen, T. (2023) Etnografia. Teoksessa Vuori, J. (Toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Kanerva, A. (2021, 4. syyskuuta). ”Me ei olla enää sokeita joukkovoimalle eikä suostuta sopeutumaan rakenteisiin” – Riina Tanskasen Tympeät tytöt -sarjakuva tavoittaa yleisönsä terävällä tyttömyisyydellä. *Helsingin Sanomat*. Noudettu 20.1.2024 osoitteesta <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008228582.html>
- Kearney, M. C. (2011). Introduction: Girls’ Media Studies 2.0. Teoksessa Kearney, M. C. (Toim.), *Mediated girlhoods: New explorations of girls' media culture* (1–17). Peter Lang.
- Kyriakidou, M. (2013). Female Beauty And Identity Politics: In Search Of A ”Female Gaze”? Teoksessa Ioannou, M., & Kyriakidou, M. (Toim), *Female Beauty in Art: History, Feminism, Women Artists* (180–191). Cambridge Scholars Publishing.
- Kyrölä, K. (2006). Ruumis, media ja ruumiinkuvat. Teoksessa Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. (Toim.), *Sukupuolishow: Johdatus feministiseen mediatutkimukseen* (107–129). Gaudeamus.
- Laukkanen, M. & Mulari, H. (2011). Tyttöjä mediassa, tyttöinä mediassa. Teoksessa Ojanen, K., Mulari, H. & Aaltonen, S. (Toim.), *Entäs tytöt: Johdatus tyttöstudioon* (173–213). Vastapaino.
- Lehti, L. & Eronen-Valli, M. (2018). Diskurssintutkimuksen menetelmiä digitaalisen retoriikan tutkimuksessa. *Diskurssintutkimuksen menetelmistä*, Nro 11, 156–176. <https://doi.org/10.30660/afinla.69104>
- Liikkanen, M. (2022, 26. syyskuuta). ”Nuoret isät kiittelevät Riina Tanskasen tyttösarjakuvia – valtionpalkinto tuli tekijälle yllätyksenä” – Tympeät tytöt -

- sarjakuvien piirtäjä Riina Tanskanen palkittiin työstä tiedonvälityksen hyväksi. *Iltalehti*. Noudettu 15.3.2024 osoitteesta <https://www.iltalehti.fi/mieli/a/4c0f3b1e-a046-416a-a22c-637c05b972e4>
- Lindgren, S., Dahlberg-Grunberg, M. & Johansson, A. (2014). Hybrid media culture: an introduction. Teoksessa Lindgren, S. (Toim.), *Hybrid media culture: Sensing place in a world of flows*. (1–16). Routledge/Taylor & Francis Group.
- MacDowall, L. & Budge, K. (2022). *Art after Instagram: Art spaces, audiences, aesthetics*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003001799>
- Mendes, K. (2015). *SlutWalk: Feminism, activism and media*. Palgrave Macmillan UK. <https://doi.org/10.1007/978-1-137-37891-0>
- Milestone, K. & Meyer, A. (2012). *Gender and popular culture*. Polity.
- Molina-Guzmán, I. & Cacho, L. (2014). Historically mapping contemporary intersectional feminist media studies. Teoksessa Carter, C., Steiner, L., & McLaughlin, L. (Toim.), *The Routledge companion to media and gender* (71–81). Routledge, Taylor & Francis Group.
- Molyneux, M., Dey, A., Gatto, M & Rowden, H. (2021). *Discussion paper: New Feminist Activism, Waves and Generations*. UN Women. Noudettu 27.12.2023 osoitteesta <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2021/Discussion-paper-New-feminist-activism-waves-and-generations-en.pdf>
- Ojanen, K. (2010). Tyttötutkimus. Teoksessa Saresma, T., Rossi, L-M. & Juvonen, T. (Toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (123–128). Vastapaino.
- Ojanen, K. (2011). Katsaus tyttötutkimukseen ja suomalaiseen historiaan ja keskusteluihin. Teoksessa Ojanen, K., Mulari, H. & Aaltonen, S. (Toim.), *Entäs tytöt: Johdatus tyttötutkimukseen* (9–45). Vastapaino.
- Paasonen, S. (2010). Sukupuoli ja representaatio. Teoksessa Saresma, T., Rossi, L-M. & Juvonen, T. (Toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (40–49). Vastapaino.
- Palkoaho, M. (2023, 6. joulukuuta). Riina Tanskanen jännittää vartalonsa arvostelua ja pukeutuu siksi Linnaan aivan erityisellä tavalla. *Helsingin Sanomat*. Noudettu 8.1.2024 osoitteesta <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000010033117.html>

- Pérez-González, L. (2014). *Audiovisual translation: Theories, methods and issues*. Routledge.
- Puustinen, L., Ruoho, I. & Mäkelä, A. (2006). Feministisen mediatutkimuksen näkökulmat. Teoksessa Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. (Toim.), *Sukupuolishow: Johdatus feministiseen mediatutkimukseen* (15–47). Gaudeamus.
- Pönkä, H. (2024, 7. helmikuuta). *Sosiaalisen median tilastot ja käyttö Suomessa: somekatsaus 02/2024*. Innowise. Noudettu 5.5.2024 osoitteesta <https://www.innowise.fi/fi/sosiaalisen-median-kaytto-suomessa-somekatsaus-022024/>
- Rossi, L-M. (2015). *Muuttuva sukupuoli. Seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikkaa*. Gaudeamus.
- Scalmer, S. (2018). Nonviolent Activism and The Media: Gandhi and beyond. Teoksessa Meikle, G. (Toim.), *The Routledge companion to media and activism* (38–46). Routledge.
- Stöckl, H. (2004). In between modes: Language and image in printed media. Teoksessa Ventola, E., Charles, C. & Kaltenbacher, M. (Toim.), *Perspectives on Multimodality* (s. 9–30). John Benjamins Publishing Company.
- Tieteen termipankki. (2024). Aktivismi. Noudettu 24.1.2024 osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:aktivismi>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022a, 7. tammikuuta). [E-pillerin piti vapauttaa tyttöjen seksielämä ”jo” 60-luvulla, fuckbuddysta kertominen ei ole mikään shokki ja suora slutsheimaus on koko ajan vähemmän ok.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CYbHWehNtKE/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022b, 10. tammikuuta). [Ihan vain muistutukseksi.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CYi7L2et8HJ/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022c, 14. tammikuuta). [Rasismi on Suomessa tavallista, mutta meillä on suuri tarve kieltää sen olemassaolo ja vastuuttaa sorretut kokemastaan sorrosta.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CYt2IWptrkU/>

- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022d, 27. tammikuuta). [Olemme yhteiskuntana aika pihalla siitä, mitä intohimoinen rakkaus on.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CZOd0oINJAb/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022e, 1. helmikuuta). [Pettyessään asiakaspalveluun keskiluokka ei jää sanattomaksi.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CZbYcWOtsDn/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022f, 8. helmikuuta). [Väkivaltaa pidetään miehekkäänä piirteenä – mutta mikä siinä on oikein niin miehekästä?]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CZteP7GtqQc/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022g, 13. maaliskuuta). [Keskiluokkainen sukupolvikokemus.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CbCjZoxtr-h/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022h, 21. maaliskuuta). [Vaikka kuinka luen naisvihan rakenteista, jotta osaisin puolustaa arvojeni, tosi paikan tullen itken.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CbWzxoUtunV/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022i, 10. kesäkuuta). [Polveilevia rakkauskirjeitä, 30 vuotta yhteiseloja ja jaettu hautapaikka: tytöt olivat selvästi tosi hyviä ystäviä!]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CenldRNtGpS/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022j, 19. kesäkuuta). [Tänään sai taas lukea uutisia oksennus suussa.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta https://www.instagram.com/p/Ce_uryToOFI/
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022k, 8. heinäkuuta). [Kun keskustellaan jalkapallon epätasa-arvosta, edelleen saa kuulla veltoja argumentteja markkinoiden logiikasta, pelin laadusta ja yleisestä kiinnostavuudesta.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CfwX-rUtqPe/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022l, 15. heinäkuuta). [Ekokriisin torjunta on myös feministinen teko numero 1.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CgBoe39N2sU/>

Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022m, 19. heinäkuuta). [Tytöt luo tilan.]. Instagram.

Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CgNA43KNL-t/>

Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022n, 22. heinäkuuta). [Viime päivinä HS on

uutisoanut eritoten naisten kokemasta häirinnästä, ja somessa sekä kommenttikentissä miehet kauhistuivat.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024

osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CgUmztFtts1/>

Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022o, 27. heinäkuuta). [Haahuilevista ja oman tilan

lastensa edellä asettavista äideistä kertovat tarinat ovat karmivia kuvauksia tunnekylmistä laiminlyönneistä.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta

<https://www.instagram.com/p/CghHvGCNeLE/>

Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022p, 30. elokuuta). [Patriarkaatti on

maskuliinisuutta ihannoiva yhteiskuntarakenne, ja siksi miehet toki hyötyvät siitä, mutta millä hinnalla?]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta

<https://www.instagram.com/p/Ch5JAlxtFdr/>

Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022q, 4. syyskuuta). [Tää on kaikkialla toistuva tarina.].

Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta

<https://www.instagram.com/p/CiE7GtON2Ja/>

Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022r, 15. syyskuuta). [Historiallisesti hoivaan

pohjaavat ammatit käsitettiin yhteiskunnallisina jatkeina sille, mitä naiset tekisivät muutenkin ilmaiseksi.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta

https://www.instagram.com/p/Cihtn3DtH0g/?img_index=1

Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022s, 14. lokakuuta). [Mater Lingua, mother tongue,

madrelingua, moedertaal, ana dili, Muttersprache, äidinkieli.]. Instagram.

Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/Cjs-iN9NSX7/>

Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022t, 25. lokakuuta). [Yhteiskuntamme on

kauhuissaan, kun enää ei meinaa löytyä tekijöitä alipalkattuihin, mutta välttämättömiin töihin.]. Instagram Noudettu 20.2.2024 osoitteesta

<https://www.instagram.com/p/CkllJowt-HO/>

- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022u, 8. marraskuuta). [Ajattelen usein tyttöjä, joita olen vihannut.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CksP3nhqNvb/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2022v, 20. joulukuuta). [Valloillaan oleva talouskäsitys on elämälle vieras.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CmZRmkvqfCD/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2023a, 16. maaliskuuta). [Suuri kiitos Ylen Kulttuurirykkönen ja Juhani Kenttämää viime perjantain (10.3.) raikkaasta radio-ohjelmasta, jossa joukko ukkeleita keskusteli taas siitä, miten Suomessa ei ole lainkaan naispuolisia pilapiirtäjiä.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/Cp3E3FPqOjk/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2023b, 2. heinäkuuta). [Hetki, jona saa tietää millaiset sukuelimet vauvalla on, tekee hänestä todellisemman.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta https://www.instagram.com/p/CuM_KnlqRR-/
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2023c, 21. elokuuta). [Kätketyt äidit.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CwMt3Trqyng/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2023d, 15. syyskuuta). [Alkusyksystä somessa on levinnyt humoristinen Girl math -trendi, jossa tytöt jakavat absurdeja rahavinkkejä.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CxOJyXUNJat/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2023e, 13. marraskuuta). [Kyllä pojat tietää, mistä me puhutaan.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CzmRZTsqqPZ/>
- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2023f, 25. marraskuuta). [Somevideoissa kauniit (ja usein valkoiset) ihmiset poseeraavat rennosti kartanon tiluksilla, siemailevat samppanjaa ja hakevat tyyli-inspiraatiota Blair Waldorfista ja Kennedyjen perheestä tunnisteella #oldmoney.]. Instagram. Noudettu 20.2.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/p/COELuc-Nuto/>

- Tympeät tytöt [@tympeattytot]. (2024). Noudettu 5.5.2024 osoitteesta <https://www.instagram.com/tympeattytot/?hl=fi>
- Venturini, T., Bounegru, L., Gray, J., & Rogers, R. (2018). *A reality check(list) for digital methods*. *New media & society*, 20(11), 4195–4217. <https://doi.org/10.1177/1461444818769236>
- Vuori, J. (2010). Suomalaisen naistutkimuksen laineilla. Teoksessa Saresma, T., Rossi, L-M. & Juvonen, T. (Toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (315–326). Vastapaino.
- Warnick, B. (2007). *Rhetoric online: Persuasion and politics on the World Wide Web*. Peter Lang.
- Zobl, E. & Reitsamer, R. (2014). Gender and media activism: alternative feminist media in Europe. Teoksessa Carter, C., Steiner, L., & McLaughlin, L. (Toim.), *The Routledge companion to media and gender* (233–245). Routledge, Taylor & Francis Group.

Liitteet

Liite 1. Näyte havaintotaulukosta

JULKAISU	KUVA	KUVATEKSTI	YHTEISKUNNALLINEN KONTEKSTI (MITÄ SANOTAAN)	MULTIMODAALISUUS	NIMETTY REPRESENTAATIO
2022a	piilotetut tekstit, hahmon alakuloinen ilme, "leimat" iholla, alastomuus	"slutshäpeä", historiallinen näkökulma, aiheen arkuus, terävät sanavalinnat	seksuaalinen vapaus, seksiin liittyvä häpeä, jaetut kokemukset seksiin liittyen (etenkin naisten ja tyttöjen), ehkäisy	kuvan ja tekstin yhteys, tekstit kuvan sisällä, intertekstuaaliset viittaukset, sana-/kuvaleikit	seksuaalinen tyttö, herkkä tyttö
2022b	enkelin laulu, teksti kuvassa ikään kuin "laulun sanoina", hempeät värit	yhteisöllisyys, suora puhuttelu	sairaslomiin liitetty stigma, levon ja lempeyden tärkeyden korostaminen	kehoitus kommentointiin, kuvan tekstin yhteys	kapinoiva tyttö, yhteiskuntakriittinen tyttö
2022c	hahmon tynnyri-ilme, kädet puuskassa, valuvat sydämet, teksti kuvassa	historiallinen näkökulma, esimerkit, stereotyyppit	rasismi, rasistinen gaslighting, sokeus epätasa-arvolle, historia, antirasismien tärkeys, jaetut kokemukset, maahanmuutto	kuvan ja tekstin yhteys, teksti kuvan sisällä	kriittinen tyttö, kapinoiva tyttö, historiatietoinen tyttö
2022d	hahmon ainoa ilme, kahleet kaulassa, perhoset kannattelevat pinnalla, synkkä värimaailma	me-muodon käyttäminen, kärjistäminen, terävät sanavalinnat	parisuhdeväkivalta, median valta, #metoo, jaetut kokemukset	kuvan ja tekstin yhteys, mustelmat + värimaailma	vihainen tyttö, kapinoiva tyttö
2022e	juoruilevat hahmot, tekstit kuvassa, vilkuilu sivulle, kupissa "teetä" (= juoruja)	kriittisyys, arjen esimerkit	asenteet asiakaspalvelijoita kohtaan, keskiluokkaisten esittäjä-kriittikki	kuvan ja tekstin yhteys, teksti kuvan sisällä, sana-/kuvaleikit	yhteiskuntakriittinen tyttö
2022f	pehmeitä poikia tynnyri-ilmeiden tyttöjen sijaan, läheisyys hahmojen välillä, moninainen kuvasto	poika vs. mies -asettelu, yhteiskunnan asettamien paineiden kyseenalaistaminen	väkivallan ihannoitinta, turvallisuus, tytöt on pyyhitty pois	kuvan ja tekstin yhteys; toisaalta myös näiden välinen ristiriitaisuus, kehoitus kommentointiin	pehmeä poika, kapinoiva tyttö
2022g	hahmojen design-vaatteet, runsas brunssi, "Instagram-estetiiikka"	kulutuskäyttäytymisen kritisointi, suora puhuttelu	"keskiluokkainen sukupolvikokemus", jaetut kokemukset (ilmastokriisi, korona...), kulutus, globalisaatio	kuvan ja tekstin yhteys, visuaaliset metaforat runsaudenpulasta	yhteiskuntakriittinen tyttö, historiatietoinen tyttö
2022h	The Bell Jar -kirja, hahmon itkevät kasvot, hymyinaamat taustalla, kirrkaat värit	yhteisöllisyys, historiallinen näkökulma, halu muutokseen	naisviha, feministien kohtelu	intertekstuaaliset viittaukset, ristiriita kuvan ja tekstin välillä	herkkä tyttö, kapinoiva tyttö